

بسم شام سازک شہالان

عزیز خاطر آ شہدہ حالان

تذکرہ شعراء ہالا

للہ کنوز کشف العرش مفاہیجہا السدة الشعراء

”مداہم“ ہالائی

۱۹۴۰ء

جلد ۱ - ۴

آفتاب پرائیٹ مارٹ، صدر بازار، حیدرآباد سندھ

پيشڪش

انهن احوالن جي شڪر ۽ رنجي منهنجو مشفق ۽
مستور مڪرم فرماءَ مٿي وڌو. زهڪو زمان صاحب
”طالب“ وقت وقت لپاڙيندو ٿي ڪندو رهيو آهي،
هيءَ عزيز ڪتاب سندس ٿي ٿاڻ لامي اسم گرامي ٿي
معيون ٿو ڪريان.

”گر قبول افتد زهي عز و شرف“

هالا ٽوان

۲۷ رمضان المبارڪ ۱۳۶۲ھ

ماڪسار سليم هالائي

5946

2.1.52

دیباچہ

یاداً چو شرع ہوک بود خاموشی غنی

الطبر وندکی بولان پیکھو یا

هن ٽنڊي ڪتاب پر عالم خون ۽ نوازل (عالم ڪندي)
جا شعراء ڪرام مٿي ڪوڙ آهي ڪيئن نه ڪند
وڃن کان قابل نه ڪر ۽ يادگار ضرور آهي هن پر ڪر
عالم ۽ فاضل آهي چئجي شاعري علم و فضل جي جهڙا
و دستار بر لڪل يا گوشت فشري ۽ ڪري مڪشي ۽ ڪر
آهي. ڪي اهي شاعر آهي جي باوجود دولت حيدر
حافظ ۽ ثروت جي نه پوءِ ڪرنامي ۽ پر مڪشي ۽ دونهن
آهي ۽ ڪي نه خاص اهي اهل ڪمال اصحاب آهي
چئجي شاعر يا صاحب تصرف چئجي هو اهل عالم
۽ علم ڪونه آهي.

اهي سڀئي ۵۲ شاعر جن ۾ سکر سکر ۽ ٻيا مشهور
شاعرن سان گڏ اسانڌاءَ ۽ ٻيا آهن (اڀيڻدي جوان شاعر)
کي نظر انداز ڪيو ويو آهي) ٿي جي ٻيڪر ۽ ٻيا
سوانح ۽ نمونہ طبع آزمائي ۽ ٻيا ڪتاب ۽ ٻيا
ڪوئا ڪوڙي ۽ ٻيا ٻيا ڪوئا ٻيا ٻيا ٻيا ٻيا
اڳيان پيش ڪيو ويو آهي جتي ٻيا ٻيا ٻيا ٻيا ٻيا

انجارت ۾ مشهور ۽ معروف شاعرن جو ذڪر آهي اتي
 انهن با ڪمال سٺن سنج حضرات جو به بيان آهي
 پنهنجي ياد صرف هن حشر جي تذڪره سان زنده نبي
 آهي ۽ رهندي. امڪان آهي ته ڪي تحقيقات غلط يا
 عدم معلومات ملڻ سبب درستيءَ جون محتاج هيٺين
 تنبيڪري قارئین ڪرام اهڙي تصحيح يا ترميم کان
 آگاه ڪندا.

و انا المفتقر الي الله الرحيم
 محمد عبدالنبي سليم

اقتباس

اسانجو اڄ وطن ٿي ويو د و بالا
طبع ٿيو تذڪره شعراءِ هالا

۱۹۴۴

اسانجو شهر ٿيو دارالبلاغت
چڙهيا غيرن جي دروازن تي ٿالا
خصوصاً سنڌ ۾ سرمايه لاز
محافظ ٿيو سندنس باربتعالیٰ

گلستانِ بلاغت آهي جنهن ۾
شگفته شعر جا سنبل ۽ لالا

ڪمال شاعري هئي جنجي شايان
لوشت ٿيا الهن هستين جا ٿالا

حسودن جي هيٺين تي آه خنجر
شرارن جي شڪم تي تيز پالا

رهي شل صاحب تصنيف شادان
جمع ڪيو جنهن ڪڍي ڪيڏا ڪشالا

در شعرا جو خادم خاص اختر

الاھي! لطف جي تنهن تي نظر ڪر

حب الوطن من الايمان

خدایا مسکن هالا و حالش

نگھ کن ۾ طرح از پائمالش

بسا اهل ادب گشتند و رفتند

بسان را اهل دل کرده کمالش

خوشا درگاه اعظم سرور لوح

بنامد تا ابد جاد و جلالش

خوش آن خاک زمین از مشک و عنبر

و از در عدت خوشتر بشالش

برنده گوئی علم و فیض و حکمت

الاهی! زنده بادا هر مثالش

چنان حسن لطافت هست ارزان

پری رو کرد هر کس اشتعالش

همیداریم ما عشق آن بت نور

که شهره یافت یوسف از جمالش

به حور خلد تشبیه نراکت

و اثبات فرشته هر خصالش

نمود اول بحد مشکل چو دیدار

فدا گشتم بجان باخط و خالش

وصال و دید جلوه یار حاصل

شود عشاق را از ارتحالش

سایه سر زده را شاد گردان

الاهی! استیجاب پیدا سوالش

۱ حضرت احسان

مر مومر ميان احسان لالگاه فقير ساڪن هالا پراڻ
شاه عبداللطيف پٺائي عليه الرحمة جن جو همعت
شاعر اولياء الله مان هڪ ٿي گذريو آهي. سندس
بالدان ڪو زمانو ملتان ۾ حڪمران هو سندس شعر
شاه پٺائيءَ جي طرز ڪلام تي چيل آهي. جنهنڪري
ڪو فرق نه سمجهي ڪيترا پڙهندڙ ۽ ٻڌندڙ اهو شعر
به شاه جو شعر ڪري سمجهندا آهن.

ڪڪر ڪرم ڪمال جا بادل بغدادِي •
تازا تنهنجي تصرف ڪيا وڻ ٿڻ هر وادي
اعرابي آسودگيءَ رسيا ٿي شهرن ۾ شادي
هڪ وٺج هادي. الله لڳ احسان چوي
(۲)

عر هلي آيو مانجهي مردانو
ايندي، چيائين امام کي جنگ پري جانو
آهيان عاشق آڳ جو پڻنگ پروانو
من راضي ٿي رسول رب جو ٿي تو ٿانو
هي سر سماو گهوت مٿائين گهوريان
(۳)

اندر جي افسوسن ۾ دل ڪري دانهون -
لاک وڻن لڳو ٿو ٿو ٿو مان آهون

تون پڻ ويندين ٿيڏهن ويا جامع جيڏانهون -
 امر ٿئي احسان چوي ته اڃان ايڏاهيون
 ويڪائيون واهون، هي هي ٿو هڪ ڏيان
 (۴)

پرڪٽ شاه حضرت اهنجي حسن مير حسين -
 پٺان ٿو پرور کان دعا هي دن دين
 هڪ آسودگي اولاد جي پيا اجرا هئم عين
 هڪ سهنجائي سيڪرات جي بي غير روشن دين
 سيد منهنجي سمن - اگهايو احسان چوي
 سندس فرزند مرحوم محمد اسماعيل جو به هڪ
 شعر بطور نمونو پيش ڪجي ٿو.
 قضيو ڪربلا جو جڏهن اچيو پوي منجهه جيءُ
 ٿڏهن وسن ٿا وجود ۾ سندا سوزن سيءُ
 ڏهن ڏٺا ڏاکڻا، ٺالي ري نبيءُ
 فرزند بيبي صاعبه جا پٽن پيارل بيءُ
 امان اسماعيل چوي حال حقيقت هي
 والي ورلد وي - دن ۾ پٺن ڌاڙي -

۲ مخدوم نوح عليه الرحمت

جناب حضرت غوث الحق مخدوم نوح عليه الرحمة
 ولد مرحوم مخدوم نعمت الله قريشي سديقي خالدان
 مان صاعب ولادت ٿي گذريا آهن سندن ولادت
 يا سعادت ۹۱۱ھ ۾ ٿي اوسي طريقي جا صاعب هوا

راجا جادو جي الهن پڙهي ۾ راج حڪمران اچي ٿو.
 بيا زالدين ذڪر يا عليہ الرحمۃ جي هڪ هڪ سلسلا
 ٿيو جنهنجو نالو رکيائون عبدالله ۽ سند جو شاهه آ
 آيو (تجفۃ الكرام جلد ۳ ص ۱۱۷) الهن معتقد
 عبدالله جي ڏهن پڙهي هو مخدوم عبدالرؤف
 عليہ الرحمۃ. سند جو حاڪم نور محمد ڪلهوڙو مخدوم
 صاحب جو خاص معتقد هو ۽ هر وقت سندن عبادت
 بجا آڻڻ لاءِ ڪم رسته رهندو هو مخدوم صاحب به
 ڪيترا مولود شريف شهره آفاق ۽ مقبول عام آهن.

شوق حبيب

- ۱- منارا امير مرسل جا ڏسان شل ڏيه سڀ ڏوري
 ا- هلي هالا مٿيان ميسا
 انڙ پور ڪي ڇڏيان اوڙي منارا
 - ۲- مٿارين جي مٽاي کان
 گهاٽيون مالهجو ڇڏيان گهوري منارا
 - ۳- ڪنگو ۽ ڪوٽڙي ڪوڪر
 سندا سيرويون ڇڏيان سوري منارا
 - ۴- ڏنگو بندو ۽ ٻاگاڙا
 ڪراچي کان وچان ڪوري منارا
- مخدوم صاحب جو مٿيون نظر اشتباڪ مدينه جو
 لنگهجو آهي جنهن اچي صا ۾ هڪ دفع سچ ڪري

آبا ۽ پورو دفع سدايند رنورہ پر وڃي ۱۱۶۶ھ
وفات ڪيائون.

۴م مشدور محمد ابراهيم صاحب پٽي (۱۶۹۰) مشدور
عبدالرؤف صاحب نچو پاء هو الهيء زماني ۾ صاحب
مؤصوف ڪي شريعت جي عربي ۽ فارسي ڪتابن جي
سنڌي ترجمو جو شوق هو ۽ ڪري هڪ ڪتاب
”مخدوم ابراهيم جي سنڌي“ لکيائين سندس لمحو
نظر اهڙو آهي جهڙا مشدور محمد هاشم صاحب لکي
جي ”زاد الفقير“ جا ٽي وهڙا

۱- مفسد نماز جا ستاسي سڪهڻ

پڇين جي نماز ڪي سي پاڻ هٿين ۾ رکي
۲- هاڻي ٻجهه ٻڌهه قول بهريان جي ڪن نماز تباهه
ڪلام ڪ سلام ڪ جواب جو ڪ اُف ڪ آهه
ڪ ”هيءَ“ عهدہ نہ چڱي ڀڄاڻا سميع الله

۳- ڪ صبح جي نماز ۾ سڄ ڪنهن اڀريو
ڪ جمع جي نماز ۾ وقت وڃي وڃي
ڪ جمع جمع جماعت تي ٿي ڇڏائڻ وڃي ڪنهن وڃي
جمعي بهريان رکي ڪي ٽي ٽي ٽي نه سجدو
نه ٻي نماز سڀني شرط جمع جماعت جو وڃي

۵م مشدور محمد امين قريشي صديقي رضه

مخدور لوح عليہ الرحمۃ جي اولاد مان پيدائش ڪري
نه وسر لڏڙ ۽ قابل الدڪتر هئڻ تي ڏنڊا آهن. (۱۶۹۰)

رجب ۱۲۵۶ھ - ۲۷ رمضان ۱۳۰۳ھ صاحب موصوف
جن علم شعر پر ثبات یافتو خوا ثبات خوش طبع
غريب نواز سخي الطبع ۽ خوش خصائل هوندا خوا
سندن زماني ۾ علم و ادب جو گهڻوئي قدر هو. هو
سيد رشيد الدين صاحب جهند نوازي ۽ سيد فاضل شاه
سيد زآبادي سان ثبات قرب هو. شعر و شاعري جا
ڪيترائي مشعل گڏجي ڪندا خوا ۽ ڪڪ پئي جي تدبير
تي شعر چوندا خوا. سائن امين محمد جن جو ڪيترو
شعر شاه پتائي علم الرحمت جي متابعت ۽ مشابعت تي
آهي.

(۱)

غير نڪو خانو سڪندي ٿير سال
پهيو خط خوشيء مان ڪانگل هٿان ڪالو
اچڻ جي به عجب پئي ڪئي ماڻڙي مص مقال
لاءِ ته ٿيون لال ميندي مٺوڪ جي

(۲)

جوڳي جاڳائين ٿا دل اندر دونهان
ويراڳي وصال جا سناي سونهان
ڪمر ڪلايا ٻڌي هر ڪي ٿمان مونهان
راضي ٿي دوهان دونهي راتون ٿي هلال
جهڙيء طرح حضرت حافظ شيرازي ڪي دڪان
۽ ڪنارا ۽ نظارا دونهي خوا ٿيڙيڪي طرح سانهي ٿي

امين محمد جن راهونڊ جي رغبت جو بيان ڪيون ٿي
تمند ڪيو آهي.

تي تواضع يار جو مٿي مون آهي
ساد سري صدقو ڪيان لڳن ٿاڻ لاهي
مان ملاقي مون ڪري راهونڊ ۾ راهي
چنڊ مان چاهي گڏج نه ڳونڊر لاهيون (الولي)
اڳتي هلي ڪهڙي نه اعليٰ پاد جي غويءَ سان
رسول اڪرم صلي الله عليه وسلم جن جي بعثت، ۽ انهن
اسلام جي دعوت ۽ بعد ازان هجرت جي اسرار ۽
حقيقت کي عيان ڪيو اٿن.

حي حليمت سان ٿيو واري ۾ واپار
سي سناسي آيا جيءُ جنهن جو جار
هن زماني ضعيف ۾ ڪيائون ڪرنامي ڪار
اندر جو به اجار امين محمد آئيز

خي خوشيءَ جون خبرون موٽڙي مڪائون
خير من النور کان جاڳڻ جڙائون
فقد عرف ربه ايمن اتائون
راهونڊ رتائون هالن کان به علي ڪري

عين اچي اثبات ٿيو اڄ امين آهي
مهر محمد جي رکي ڪلمي سان ڪاهي
الا الله آڳاٽو ڪري سڱ اهو ساهي
لاسان ٿو لاهي مڙشي دوکا دل جا

انهيءَ نمونہ ڪلام کان سواءِ فارسي غزلن جي تشمع
 تي به ڪيترائي غزل چيا اٿن جن ۾ ٻيا شعر جي مضبوطي
 ۽ قرب ڪلام موجود آهي.

ٻانگهه - الست ربي چڙهي عشق جن تي آيو
 ميدان ۾ معرفت ۾ ڪوئل تي ڪڏايو

۱- ڏسي عشق جا اشارا وهندا سي ڪئن ويچارا
 نيتن وهائي نارا هي هي جو هل مڃايو

۲- جف ال * ۾ جوڙي جاني ڪئي ڪل تي ڪامرائي
 لاريب لن ترالي - ارلي ٿي ڪنهن الايو

۳- ڪربل ۾ خيمه ڪوڙي ڪند ڪات کان نه موڙي
 تيغ و تبر سان توري - سر بر سنا سنڀايو

۴- قالو بلدي ڪهاڻي - ساڳي صحيح سڃاڻي

ان وقت کي جي ڄاڻي - تنهنجي روح ڪيڙو رايو
 ۵- لاشڪ لباس لاهي - ڪثرت ۾ پير پائي

احمد اچو سڏائي - محمد امين ٿي آيو

ڪلام مرحوم خليفه گل محمد صاحب ”گل“ سانوڻي هالن

پراڻن جو ساڪن صاحب ”ديوان گل“ نامور بزرگ

صوفيانہ شاعر ٿي گذريو آهي. هيءُ پهريون ئي شاعر هو

جنهن سنڌيءَ ۽ زبان ۾ فارسي غزلن جي تشمع تي غزل

چور وڃا وڌو.

* جف القلم اهاو کائن عديف شريف ڏي اشارو آهي

عہد

محبت بنا ڳولڻا خدا آهي عبت آهي عبت

محبت ڇڏي ٿيڻ جدا آهي عبت آهي عبت

(۱) ڏک کان حاصل سکه ٿئي ري ڏک ڪيتر

منهن مکه ٿئي، حاصل جفا ڌاران صـ

آهي عبت آهي عبت

(۲) ڌاران لڇڻ ڪامڻ پڇڻ هاڃي هڇڻ جهوريءَ جهڙو

محبوب وٽ ڪا التجا آهي عبت آهي عبت

(۳) محبت وٺڻ ٻڙهين ڪنا مصلحت پڇڻ چرين ڪنا

بارڻ ڏيو انڌن اڳيا آهي عبت آهي عبت

(۴) پاڻي پڇاڻڻ رڃ هر سانگي ڏسائڻ سڄ هر

ري مينهن سانوڻ جي بنا آهي عبت آهي عبت

(۵) جنهنجي سخن کي ٺاه سڄ وعدا ڪري جي ڦڙل ٻچ

ڦولڻ وفا ڪوڙن ڪنا آهي عبت آهي عبت

(۶) گل ٿي فنا تا آب ٿيئي خوشبوءِ ۽ رنگه تاب ٿيئي

مرڻ بنا ماڻڻ لقا آهي عبت آهي عبت

اي سيدا

ٿي سگي ساري سدا دل منهنجي سدا دل منهنجي

ڏک هر دليون ڏينهن سڄا دل منهنجي سدا دل منهنجي

۱- تاب ٿيڻ سوک ڇي هر ڏيڻ سوک ڇي آب جي

چئن اڃا آهن سلا دل منهنجي سدا دل منهنجي

۲- ٻيون ٻيٽ هر دور ٻيٽ هر دور ٻيٽ هر دور

جئن سڪايا مينهن لال دل منهنجي ٽولڻ سڏا
 ۳- منجهه گهرن منجهه شهر بازارن پکڻا جئن ٿا ٿين
 ٽڪر ٿيري لڏڻ گدا دل منهنجي ٽولڻ سڏا
 ۴ جئن هڻي ٿو سڻ سائل بيهو سڳنهن در مٿي
 ڪي ڏيو نام خدا دل منهنجي ٽولڻ سڏا
 ۵- جئن چتون لڏڻ باغ چالگهاري ۽ بلبل لاءِ باغ
 قيس ليلي لڏڻ ليلا دل منهنجي ٽولڻ سڏا
 ✓ **مرحوم** آخوند محمد قاسم صاحب قاسم سانوڻي
 عقيلي هالن پراڻن جو ساڪن نامور شاعرن مان هڪ
 ٿي گذريو آهي صاحب مؤسوف گورمينت ملازم هو
 مگر گهڻو وقت لاهور ۾ پير مئينڊل جي وڏن کي
 تعليم ڏيندو هو، سندس (ديوان قاسم) سنڌي ۽
 مطبوع آهي مگر فارسيءَ ۾ به مڪمل قلمبند آهي.

التجا

وڃي قاصد قريبن کي سنهو ڏي سندس ساري
 سگهو له سار منهنجي ٿون اندر لوءِ عشق آڙاري
 ۱- اچي ڪر هوت هڪواري - پنهل پورهيت جي پوئواري
 رلائي وات ويڇاري - مٿان محبت سنڌ ساري
 ۲- اوهانجي عشق جي اوري - لڳم لڳو لڳو اندر نوري

« بقول اقبال مرحوم

پروانه ڪو به شمع او بلبل ڪو به اول به
 صدايق ڪي لڏڻ ۾ سڏا ڪا رسول به

(۲)

آخر هن جهان مان هارئا هت هلندين
مائت محب ماڙيون سڀ هت ڇڏيند
ڏيند ڏين سو وٺند ڏين ڀوڪيند ڏين لٽند ڏين
عمل صالح پنهنجا اجر ان ڪٽند ڏين
جي سالي ڏين شيون سڪ سين سي ڪٽي له هلند
جيڪي ڪٿين ته ڪٿ سو وري له هت ايند ڏين
ٿيندء ارمان انهيءَ ڳالهه جو هارئا هت هلند ڏين
اڳيان احمد چام جي ڪنهن ڪند ڪٽند ڏين
(۳)

تنهنجو هيءَ لپاڳ، جو ميڙيو ميڙين مال
جنهن ۾ هيڪالڊو ٿئي تنهن ۾ ٿين خوشحال
پر ڪم نه ايندو ڪفن ري رلي ڪو زيار
ولا تنس لصيڪ من الدنيا چيو ذوالجلال
پڇي ميوي وڻ جڻن جو ڇڏو تو ڪمال
نه ڪري ٻوڏو پٽ تي پورا ٿي بيحال
بند پراڻي هيٺان پاڻي چلين ڪهڙي چال
جو پير ڪٿو نه ڪراو ٻڏو سٽج لون ايها ڳالهه.

۱ مرحوم قاضي حاجي محمد يعقوب صاڌو
”گلاچين“ مخدوم محمد اسماعيل اڙو رحمت، الله
تي اولاد مان ادلاطون عصر تي گذريو آهي.
تڪم ۾ سندس ڪهڙا ڪار آمد ۽ مڪمل ڪر

۱- ۱۰۰ گس سندي گيوري - قضا اهي هاء ڪم ڪاري
۲- پلا ڪر پال جو پالڻ - جدا اهو ٿيو جالڻ

۳- پور هٿت سندو بالڻ - ڪريو سان مٿ موچاري
۴- ڪريان قاصد قريبن جي - حڪايت هن حبيبن جي
پڙي جي رت رقيبن جي - وريا واڳون وٽم واري

تن هزارين هوء ٿڌ

دوست کان جي دور گهارن تن هزارين هوء ٿڌ
پرست جو پنه جي نه ٻارن تن هزارين هوء ٿڌ
۱- آشنائيءَ سان اغيارن پڇائي ٻار کي

جي وسڻ پنهنجي وسارن تن هزارين هوء ٿڌ
۲- ڏور ڏوهن کان نه جي منجهه سال صحبت منهن رکي
لفس ٺاڪاره نه مارن تن هزارين هوء ٿڌ

۳- جي پرين جي ٻار کان ٻاهون پرايهون ٿي سدا
گوندون سان گڏ گذارن تن هزارين هوء ٿڌ
۴- غير غفلت ۾ گذاري ڪين جي پنهنجو اندر

آت الفت سان اجارن تن هزارين هوء ٿڌ
۵- سوز ۽ سهڪ سان سدائين قرب قاسم چئن ڪري
جي سهڻ پنهنجو نه سارن تن هزارين هوء ٿڌ

نهولم فارسي

چهره اش خوبست و رخسارش علي هذالقياس
خنده اش نوش است و گفتارش علي هذالقياس
شکل او دلخواه و ناز جان فزايش ز اين قميل

صورتش زيباو کردارش عالي هدا
جلوه اش بجاوئي اوصاف جمالش زين لمت
قامتش ليکو ست رفتارش علي هدا
دیده شوخش بستمگار و جفا کار است بس
گيسوئي خمدار و طرارش علي هدا
طبع "قاسم" دلکش و طرز بديعش دلنواز

نظم او لغزاست و اشعارش علي هدا
✓ 9 مرحوم قاضي ميان محمد عيسي صاحب
محمد اسماعيل صاحب ايڙو رحمة الله عليه جن
اولاد مان (جنهن جو مقبره دوهڙي ڀرسان ڀريل
۾ آهي) هڪ خدا ترس بزرگه ٿي گذريو آهي
ادب جو بيهڪ شوق هوس وقت جو وڏو عالم
سندس جوڙيل سنڌي ٽيه اڪري قريبا ۲۰۰
جي مطبوع آهي مگر ڪمياب .

الف اوز الله سين بيون بن ڏيئي
چوڻو گڏجين غير سين عمر سپ
هن اوزڙيائي هيب ٿو گهاري گذاريئي
ڪنان رڳن ڪنڌ جي اوزو آهي

تنهنجا ڳچها پڌرا ڪمڙا ڪٽس معلوم مڙيئي
عالم الشيب و الشهادت اهڙو آهي

تون ڪئن گڏجين غير سين تنهنڪي پٺ ڏيئي
جو سپ ڪنهن ساعت سپرين هون وڌو

فارسي ڪتاب هن ڪتاب جي حقيقت مؤلف جي
عمومي صاحب وٽ موجود آهن. فارسي کان سوان
عربي زبان ۾ مرحوم لهابت ماهر هو.

پالڙي پرين جي پار جو آن ڪو ڏٺو اڄ آئيو
پالڙي پرين جي پار جو

۱- والي وطن جا وطن تي هن شاعر سان سنڀاليو
موتيا لڙي منهنجا پرين جيڪس قضاڪي ڪاهيو
پالڙي پرين جي پار جو

۲- هڪڙو وڇوڙو ڳوٺ جو پيو تن ٽنگيءَ لپايو
ليڪن سڄڻ تقدير کان ڪنڌ آه ڪنهن ڪڍايو
پالڙي پرين جي پار جو

۳- يعقوب سڄڻ جي سوز کان جبلن به جيءَ جلايو
حيث نئين جي حال تي ڪوئي هو جن ڪهاڻيو
پالڙي پرين جي پار جو

(۲)

سڄڻ جي سانگ ويا سڀرين
والي من سي وطن واري

۱- وٺي ويڙهان هيءَ وائي-
مري مشتاق دل مالدي
پرين کي چئجڻ لڻ پالڙي-
مئي هيءَ مڙت ٿو ماري....

۲۔ دود سڀ دوست وٽ ڌريان۔

دکن جا داستان ڪريان

آءُ پنهنجا سور جي، سليان۔

وجهان ڏو واکر جبل ڌاري.....

۳۔ چوي ڳاچين فرقت جا۔

ڏهاڙا هي ڪڏهن ڪندا

مري ويندس ڪ مون ملندا۔

سدا جن ساهه ٿو ساري

سچو جي سالڪ ويا سپرين

والي من سي وطن واري

۱۰. **مخدوم** نبي بخش عرف پنيلاڙو صاحب (۹ ذوالقعد ۱۲۶ھ - ۲۷ ذوالقعد ۱۳۰۴ھ) مخدوم نوح عليه رحمته جي اولاد مان مخدوم امين محمد مرحوم جو ادر اصغر هڪ خوش اخلاق ۽ ساده مزاج بزرگ ٿي دريو آهي.

نمونہ ڪلام

۱۔ اڙي منهنجا راتا آءُ لٿي جاڻان

جاڻان الا ڪهڙي ڏوه ڪيو اٿي ڏمر

۲۔ وٺ نه ويچارو ميان ڪاڪ ڪنڌين جا

توري ڪنور ڪوماڻا الا سوڍل ساوا اچي ڪر

سوڍل منهنجا ميان سڀ کان سهڻوڙي ادا

۳۔ سڀ ڪرڻها ڪاڻان الا آڙ اکين جي نه اندر

۳۔ پرت پٺيل چوي ميان مومل مارئي زي ادا
وٽنس ڪين وڃاڻا الا آءُ گهوريءَ جي نون گهر

11 **آخولد** حافظ نصر الله بن حافظ بلال سانوڻي عثملي
هالا پراڻو جو قديم بزرگ ٿي گذريو آهي، آخولد
لطف الله جو والد بزرگوار هو. سندس قابليت جي
گهڻي هاڪ آهي خصوصاً فارسي ڪلام ڏي دلچسپي
رکندو هو. سانوڻي اصل قريشي خاندان مان آهن
منجهن ايتريقدر علم و فضل جو ڪمال هو جو علم
جي سانوڻي برسات مٿن پئي هئي، جنهن ڪري عام
طرح سانوڻي سڏبا ٿيا آهن اڳي ائين هو هاڻي به
”ڪهنڙ بتا ڏين ڪه بلڏنگ عجيب نهي“ باقي
زمانه حال جي سانوڻين ۾ اهو علم و فضل ڪونه آهي
هينئر ڪيترن قديم سانوڻي شاعرن جو احوال مولوي
محمود صاحب سانوڻي جي سر جوشيءَ سان مليو آهي
جو صاحب ننڍيءَ عمر جو ئي ڪري به علم سان ذوق
رکندڙ شخص آهي.

مداحات

ز شر لفس اماره لگام دار باله
هوائے غير خود کلي ڏمن بردار باله
کريما از کرم مارا بده توفيق بر طاعت
مرا از لطف خود ضايع فرومگذار باله

اگر چه بار گناهانم آرا غفار میدانم

در بخشا جرم عصیانم توئی غفار یا الله

دُسر تانا پا گنهگارم عقیقت سخت بدکارم

نظر بر فضل تو دارم توئی ستار یا الله

نهال باغ دل ایمان همیشه تازه تر گردان

باب رحمتش بارور که گیرد بار یا الله

گواهی میدهم عفا که جز تو نیست معبودی

زبان با دل موافق شد برین اقرار یا الله

عرا از دود بیماری بفضل خود نگهداری

ارحمت خویش کن یاری بدین بیمار یا الله

در حال سخت من بنگر مگردان به نصیب از در

گناهانم بیا موزی با ستغفار یا الله

ندارم چه کس مونس که اندر لحد من باشد

ندارم توشه راهی نه نیکو کار یا الله

دران تنگی و تاریکی که اندر لحد من باشد

فراخی بخش روشن کن بر از انوار یا الله

در غلظت و فتنه عمر من بهما بسط این که در خواهم

کنون از در ذکر خود بکن به دار یا الله

در و سرور با الهه عطا کن در عطراست افسالی

از آن بوی که تو میدانی مدام بهزار یا الله

شکسته دل ۽ من نالو بدو گاه او "اصر الله"

۱
ارو رحمت فراوان کن کرم بهادر سالار

۱۲ ✓ مرقوم مخدوم محمد ابراهيم صاحب پتي مختلص

۱. "عوفي" (۱۵ ذوالحج ۱۲۸۱ھ - ۴ ربيع الاول

۱۳۳۱ھ) ساکن هالا پراڻو. لهافت قابل ۽ لائق شخص

ٿي گذريو آهي. صاحب موصوف جا تصنيف ڪيل

ڪتاب شهيد مذهب. لکي جو نتيجو ۽ بديءَ جو

قل، گلستان ولايت قلمي آهن سندس ديوان پڻ سندس

فرزند وٽ قلمي موجود آهي جنهن ۾ هر اقسام جا

جادو بيان اشعار مندرج آهن.

قضا قيد ڪيو. پڪي منجهه اچري

ساري سهرين کي ڪنان وس وڃو

مٺي محمد مير سان منهنجو صوفي سنڪ ٿيو

پڙهي ياد پيو. ڪلمون پاڪ رسول ٿي

ڏسان جي ٻار جو چهرو نه منهنجو عجب اڪبر ٿي

انهيءَ کان وڌ وري ڪهڙو اسانجو بخت بهتر ٿي

مشاهه ماه مهرو ماه جي ان روئي زيبا سان

ڏسي جي شمس ٿي شهدا قبر جو رنگه احرار ٿي

گلشن وصل ۾ عزان آئي

نه پهر ٿي پوي سڪان آئي

77
4-10-73

فصل فرهاد گویا جوړ و چل
موسم لاله و دستان آلي

اچ ډسي راغ ۴ اهار پتي
شکوه به بخت پر زبان آلي
اچ نه گلشن جا گل ډسي صولي
ياد اوږ شکل د لستان آلي

غزل

- ۱- هن جهان پر آه د لبر گاه شادي گاه رنج
دک لگه اي لاز پرور گاه شادي گاه رنج
هي اها مهمان سراجت هک اچي ۴ پير وچي
گاه دارا که سکندر گاه شادي گاه رنج
 - ۲- حال هکړي تي رهځ انسان پر امکان لاه
که فخر و که او لگر گاه شادي گاه رنج
۳- مون ډلا هکښي مرغ داد دام الفت جا اسير
کښا اړه چي باهه بي پر گاه شادي گاه رنج
 - ۴- درد فرقت کان وري "صوفي" چي دل تي د مېدم
گاه آتش گاه اڅگر گاه شادي گاه رنج
- (غزل بطوريل غلطي)

۱۸) مولوي سعد الله صاحب (رياض) (۱۸)
ذيقعدة ۱۲۸۶هـ) هک بالکل پراخول ۴ خوشنويس
عالم آبي گذر او آهي جوړ ۱۳۰۳هـ پر هالن لوان مان

ڪراچي ۽ ٻر وڃي ساڪن ٿيو جتي محل گذر ڪري
ڪن شاگردن (جن ۾ مولوي محمد صادق به هو)
کي تعليم و تدريس ڏيندو هو ان کان بعد خيرپور
ميرس ۾ مفتي ٿي رهيو ۽ آخر پيشن حاصل ڪري
بعد ۱۳۰۲ھ ۾ وفات ڪيائين سندس تصنيف نوب
محمدي ۽ گلشن رياضي (قلمي) وغيره آهن.

حقيقي عشق

سچو مونکي جو سبق سڀڪارو.

ڳالهه ڳجهي ۽ من منهنجو ڳاريو

ساهه گڏي سو سانديرو - سچو مونکي الخ
عشق اسائن باهه مچائي.

صورت سچو جي تنهن ۾ سمائي

پير اچي ٻر ۾ن جو ٻارو - سچو مونکي الخ

آهي عزيز و سر جي بازي - چاچا ملا چاچا قاضي

مالڪ سي جي ٿا منصور - سچو مونکي الخ

لائق لاچا لفظ پڙهايو - الف ٿيولي اوڏو آيو

غير غلاظت سڀ ٿي دور - سچو مونکي الخ

هڪ هڪوئي اعد الو سون.

ماسوي ماري مذهب مڃيرون

”اسعد“ نالي ٿياسون فور - سچو مونکي الخ

۱۴ مولوي ڪبير قاضي شاچي علي محمد صاحب

”عالم“ خليف شاچي قاضي عبدالسلام صاحب انڙو

معلم ٻڌائڻ جو جلد امجد عالم فاضل ۽ سن حڪومت ۽
 اهايت ٿايل ٿي گذريو آهي سندس تصنيف ڪيل
 ڪتاب ”ايس المولس“ ۽ ديوان خاڪ قلمي موجود
 آهن جي ٻه جلد ڇپائڻا آهن صاحب موصوف جنجو
 شعر گهڻو ڇپيل آهي سائين امين محمد جنجي مشاعرن
 ۾ شموليت وٺندا هئا.

پيام در خدمت رسول اڪرم صلعم

- صبا حضور ۾ حضرت جي وڃ شتاب شتاب
 ادب منجهان تون اڀي عرض ڪر خطاب خطاب
 ۱- نه هوت هيٺون هو حررت ۾ هڪ ڏنم غمگين
 اوهاجي عشق ۾ الجو چگر ڪباب ڪباب
 ۲- هنجون ٿو هاري شب و روز توکي ٿو ساري
 قسم خدا جو ٺهنجي هجر ۾ خراب خراب
 ۳- اڪار مولس و غمدم اٿس لڪو غمخوار
 فراق ٺهنجي مٿس عام ڪيو عذاب عذاب
 ۴- لهو سنڀال سڄڻ ۽ ڪر نوس غمخواري
 وجهو ۾ پنهنجي عشاقن مٿي عجاب عجاب
 ۵- جو ٺهنجي دوجي ٿيو ”خاڪ“ خاڪ هوءَ مٿس
 سدا سهي سو جدانيءَ سندن عتاب عتاب

(۲)

لعل لب لالن ڪنان پرهيزگاري ڪي ۽ خط
 مٿي منجهان مٿن مڙو ۽ هوشيارن ڪي نه عتاب

- ۱- جي لاءِ بلبلوار سڪ جون آڻ هٿان پڪڙالديون
 باغ مان خوشبوءِ وارن باغ وارن کي لاءِ خط
 ۲- هوش جي منهنجو ڪسين ٿان صبر جي دامن وٺان
 پر جدائيءَ ۾ اوهانجي صبر وارن کي لاءِ خط
 ۳- چمڪ چاڪ جن هٿن ۾ گهوت سبي گهوڙي چڙهن
 پوءِ چاڪ جي خط ڌاران سوارن کي لاءِ خط
 ۴- خاڪه هائي يار اکين لاءِ سرمون آه ”خاڪه“
 پوءِ ڀلا ڇو ڪين ٿيندو خاڪ وارن کي لاءِ خط؟

نحوه فارسي

- يار رفت و بادل عاشق صفائي ۾ لکرو
 آه! آن سنگين دل از من دولهائي ۾ لکرو
 ۱- اين عجب باشد که من باشم غلام آن صنم
 وي بحسن خود خرامان آشنائي ۾ لکرو
 ۲- عهد يارائي شڪسته آنچه بامن کرده بود
 ميخورم اين غم که آن وعده وفايي ۾ لکرو
 ۳- خوش طبعي بود کارش از مسيها شد نزون
 ليکن از بے التفائي غم دهايي ۾ لکرو
 ۴- باد شاه حسن را بايد که باشد با وفا
 چشم سواي خاک را در خاک سائي ۾ لکرو
 ۵- عاجي - - - مان مدمد يعقوب مملکت مرمو

عاجي عبدالجميد صاحب (ولادت ۱۲۹۹ء - وفات ۱۳۶۱ء) قابل حڪيم جنديءَ ۽ ڪاشيءَ جي هنر ۽ ڪتا ۽ خوشنويس بزرگ ٿي گذريو آهي.

نظام قدرت

خالق خلقتون لکين جنسون عرش زمينون ڪئين اظهار
قادر بيجون ڪيون سڀ چيزون

ڪن سان فيڪون سڀ ليار

۱- سڀئي خلقت سنديس ملڪت

ڪنهنجي شرڪت ڪانه رکي

آخس وحدت اعليٰ عظيم ڪئي قدرت تنهن ڪلار

۲- مڙئي منظر آهي اظهار الجور مظهر عام عيان

خالق اڪبر اسمع ابصر سڀني پرور پالڻهار

۳- هر جا حاضر آهي ناظر اشياءَ سائر تنهن اڳيان

دائم داور ڪل تي قادر اول آخر خود مختيار

۴- ڪون مڪالا زمن زمانا جملة جهان جوار سندياس

صالح دانا نور لسانا راز لسانا ڪما اشڪار

۵- پاڻ ڏسائي پاڻ پسائي پاڻ رسائي بالمطلوب

پاڻ چسائي پاڻ ڪسائي پاڻ رسائي با الاءِ نيار

۶- پاڻ جهاري رزق ڏياري پاڻ پياري جام اجل

پاڻ ٿاري ڊيگر ٿاري پاڻ ڏيڪاري ڏينهن شمار

۷- پاڻ اٿائي پاڻ ڪهائي پاڻ لٽائي سڀ مخلوق

- پارا وڌائي پاڻ ڏيکرائي پاڻ لڌائي اندر غار
- ۸- ڪنڪي ڪمالي درجا عالي ڪنڪي زوالي ۽ ڏنڊ
ڪنڪي والي ڪيئن لاهائي ڪنڪي عالي خدمتگار
- ۹- ڪنڪي اميري لاج سراوي ڪنڪي فقيري ۽ مافو
ڪنڪي اسيري پاء زنجيري ڪنڪي وڙيري عزو وفار
- ۱۰- ”يعقوب“ ڪدم لون ڪجهه ڪر غم

عصيان اعظم ڪيئي ڪيڏا

چو ٿو ڏم دل سان ڏم ڏم ٿو ڏم ڪردم استغفار
(۲۰)

اي عجيبا آهيان ساڳيو سوالي صبح و شام

خوار و مولڪي خدا لڳ ڇڏا خالي صبح و شام

۱- سالها هن سڻ سان ٿوڪي ستايم ساڦيا

پوت جي مولڪي ڏيو پريم پيالي صبح و شام

۲- هجر جي هم غم مولڪي آهي عجيبا ڪٿو هلاڪ

هاڻ هڪ ٿي وري مون سان وصال صبح و شام

۳- ڪئن سپرين وٽ سگهان

هيءُ منهن ڪٿي پنهنجو مٿي

سوءِ اعماليءَ سبب ٿي انفعالي صبح و شام

۴- يار کان يعقوب پڻو پلڙيل پئي پنهنجي مراد

من ڪڏهن لائق ڪري اولا ابالي صبح و شام

۱۱- غلام محمد صاحب قريشي عديلي (۱۱۴۰)

جماد الاول ۱۳۰۳ھ (۱۹۱۵ء) مان لون ڀرو - جاده لهن

آهي مگر عزت گزين ۽ دلڻا وٺا مڻها جي گمن کان
دور. بدول

”مامقيمان ڪوئي دلداريم

رخ بدنڀائے دون لمے آريم“

يا علي!

ڪاهي نون رس ڪم ڪي هر وار يا علي (رضه)
پرتو اٿي هي پاڙي پينار يا علي

۱- اي آتما افسر جبرالبشر جا دلبر

نهنجو لقب ٿيو حيدر ڪرار يا علي

۲- اي هل ادي جا صاحب شاه رسل جا لائب

خدمت اوهان جي واجب هر بار يا علي

۳- رس نون مدد ٿي ڪاهي آقا هي وقت آهي

دشمن کي ڪر نون ڏاهي مسمار يا علي

۴- عاجز اوجھ بيحد آهي غلام محمد

ان کي عطائي احمد درڪار يا علي

۱۷ آخوند حاجي دين محمد ولد آخوند خير محمد

صاحب سالو ٿي قريشي هالا پراڻو جو ساکن قابل نرود.

ٿي گذريو آهي سندس شعر سنڌي ۽ فارسيءَ ۾ گهڻو

سار آهي ۽ آهي به قابل داد.

يار - ولڏي لپڻا ڪرڻا جي لپڻا - لورائي اٿئي
ڏس ڏهاري ڏي ڏهاڙي جو ڏنڊ ڏاڍي اٿئي

۱. بدر ڪامل ماهر و ٿون بند بر تعي پر له ڪر
ڪر عيان عالم مٿي جا سر لهن سبھائي اٿئي
۲. سج وانگر ره سڄڻا پڌرو له ٿي پنھان پرين
ڪو نه ٿو مولڪي سڄھي ڪنھيپر ته ڪو ٿاڻي اٿئي
۳. حسن وارن ۾ حبيبا هاڪ ٺھنجي حسن جي
سڀ ٻڌا ٻانها سندءِ مت ڪو نه ڪو جالي اٿئي
۴. منھن سند بيت الحرم اڪيون اٿئي ڪعبه ڪريم
خال جو رخسار لي سو باب رحمان اٿئي

ايضا

- لند ڪي غافل ڇڏي ڏي لند نادالي اٿئي
روز شب ره روح ۾ هيءُ روح رحمان اٿئي
۱. بي ٻڌا آهي جهڙي روز شب آهي فنا
هوش ڏو ٿي هوشور هر حرف حقاني اٿئي
 ۲. بي طمع طاعت ڪرڻ ۽ بيخوديءَ سڄڻا ڏي
بي عبادت ڪا له اهڙي يار لورائي اٿئي

(الخطاب)

دهولہ فارسي بوقت رحلت

يا الاهي رفته ام من از جهان
خاک دارم در وجود و درد بان

يا الاهي بخش کن جمہ خطا

حرمہ حضرت شفیع المدنیان

يا الاهي عمر را کردم تمام

گور دارم خائنه خود به مکان

د بن محمد مصطفیٰ صلّو علیہ

دام روشن در زمین و در زمان

آه! من جز از خطا کردم نه هیچ

عجل گشتم خوار دارم پریشان

يا الاهي! جنت و فردوس ده

حرمہ حضرت محمد مہربان

۱۸ مرحوم خلیفہ حاجی لطف اللہ بن حاجی اصرار اللہ

صاحب سالوٹی عثیلی ہالن پراٹن جو ساکن قدیم ؟

وہاں عالم ٹی گذریو آہی۔ حضرت خاک جن سان

دوستیء جو تعلق ہون۔

کافی سنڈی

۱۔ ہر جی وپڑا کنہن ڈس ڈور

عمر ادا آء ڈولی ڈسان کینگی

۲۔ جیکس جہالگی جوء مان

اڈی وپڑا کنہن زور ضرور

۳۔ مہون موٹی آلیون۔ مارو لا موٹیا مور

۴۔ ملک کان مارن جی۔ رڑی ٹیس راجور

۴۔ لاهي لاڳاپا لطف چوي ماري ويا مهجور

نمونہ فارسي

فيادم در بلائے دلچ بيمار

لدارم جز تو در مان يا حبيبي

عمي دارم دوايش از تو جويم

تن بيمار طبعم را طبيبي

پریشان دل فيادم از وطن دور

نظر فرما برين حال غريبي

درين آوارگي بيچاره گشتم

به تنهائي تو باقربت قريبي

بغير از تو ندارم تكيه گاهي

مهم و مشكلاتم را حبيبي

اميد عفو دارم از جنابت

دگر لائق نيست از كم نصيبي

ز لطف عام تو اميد وارم

دعائے مستمندان را مجيبي

✓ ۱۹ مرحوم محمد جعفر صاحب گاجي جن جا آبا

و اجداد اصل هالن جي لڳه گچو ڳوٺ جا رهائو هئا

جنهنڪري گاجي سڏبا آهن صاحب مذڪور جو گهڻو

عاشقانه شعر آهي مگر ٿورو هٿ آيل آهي جنهن مان

نمونہ پيش ڪجي ٿو.

هي جنهنجو اڃ به مري شهر غوار هي هي هي
 ڇا انجي دل به رهي انتظار هي هي هي
 نه ڪنهنجو شال مري ننڍڙو ٻار هي هي هي
 جيئن ماريو اصغر، سان تير ٻار هي هي هي
 (۲)

عزتو جنهن دم اصغر کي اڃ نهوڙي نيو
 نڙهن ڇڻو شاه انتال ماءُ روئي ڇو
 يا شاه عالم ڏس حال پنهنجي اصغر جو
 جو آه پاڻي ري لڻو بيشوار هي هي هي
 (۳)

هي هٿڙو حال ڏسي من ڪو ٻئي ڪتن کي قياس
 هي اڃ ڪمال " " " "
 هي لهندو لال " " " "
 جو ڏين پاڻيءَ ڇرون ٽانگار هي هي هي
 (ڪمال ۴۰ کن ٻنڌن جو طويل سونو آهي)

۲. مرحوم مخدوم غلام حسين صاحب ولد مخدوم
 نبي بخش صاحب مخدوم نوح عليہ الرحمۃ جي اولاد
 مان هڪ عرش اخلاق ۽ عرش الشان علم ۽ وسيلو قرار
 آهي مخدوم آهي جهنگو شعر سڏي اولاد اولاد
 به مل آهي.

سڌي ڪافي

سگهو ٿيڻ سائي ٿڪيءَ ساڻ ٿر ۾

لکيو اٿي ائين هو ازل کان اڄ ۾

۱۔ ٻلنگه ٿي پنهل سان سنجھو ڏيئي ستين

ڪنوائن جا ڪٽڪا ٻڌي ڪين اٿيس

ٿيم سار سرتيون نه آيو نظر

۲۔ ڪري ظلم زوريءَ وٺي ڏنر وڙا

گهڻي گھوٽ مٽيءَ جو رمي راه وڙا

لڳيءَ هاڻ لٽڪي ڏکي سا ڏونگر

۳۔ هلي هوت لڏ جان جيئي ڪي جلايان

جمل جوءَ جهانگي پنهل ٻير پايان

ملي مان مونڪي چڻ سو ستر

۴۔ وڃان ڪيچ ڪاهي ڪري درد دالتون

وٺي ور وٺيءَ جو پنهنون ويا پراڻيون

وڃي ور کي وڙڙي ٿي ”شيدا“ شهر

۲۱ **مردم** حاجي حافظ علي اڪبر صاحب سانوڻي

نريشي هڪ قابل شاعر ٿي گذريو آهي گهڻو شعر عاشقانه

لکيو اٿس طبع نهايت روان ۽ ڪلام پرجستو اٿس.

ڪيم پڇ

سڌي جو اصرار مولڪان ڪيم پڇ

عاشقي آثار مولڪان ڪيم پڇ

- ۱- عشق جي آفيس ۾ درس و کيل
بات است بیکار مولکان کيم ٻڃ
- ۲- گهور جا گهايل گهمن گهور ماڻا
گم الن گفتار مولکان کيم ٻڃ
- ۳- قلب کي قوت ملي ٿي وصل وقت
تازگي لڪرار مولکان کيم ٻڃ
- ۴- جي ڪهان ڪجهه بات باري ٻره جي
تائين طومار مولکان کيم ٻڃ
- ۵- قت ڦولي ڇو پڇين پريان جي ٻار
دلبر هر بار مولکان کيم ٻڃ
- ۶- طبع کي تقرير جي طاقت له آه
اکبر اظهار مولکان کيم ٻڃ

قطع

وئي صبا شرب ڏي جيئن عاشق اٿي تون پڻ اڏام
باز ٿي يا ٿي تون بلبل يا نه هڏ هڏ يا حمام
يا صبا يا واغ ٿي يا برق وانگر ليز گام
آستان مصطفيٰ ڏس ۽ مدينه جو مشام
منجهه هلڻ هون اڳيان ويڇو م تون هڪوار ڏي

فرد

سڪي ٿو سالو ٿي سنڌ ۾ - قريشين جي قبيلي مان
علي اکبر کي هالن ۾ - ڇڏيو هالا لاءِ لاءِ
۲۲ ۷ آخوند ميان رحمت الله صاحب ولد آخوند محمد
شاهه صاحب هالن پراڻن جي سالو ٿي قريشين مان ٿي

گذریو آهي. سندس شعر زبان فارسيء ۾ ڇيل آهي.
جنهن تي صاحب موصوف کي ڪافي عبور حاصل هو.

۱۷۵

ز اسقام و علل رنجور گشتم - کريما بخش یک شرب شفاي
لدارم طاقت دارو دوا را - رخيم از رحم تو فرما دواني
علاج خویش را جز تو ندارم - دواني درد من آخر لماني
دروء مصطفیٰ اولاد اصحاب - طفيل او قبولست هر دعائي
فقير رحمہ اللہ بر در تو

شهنشاه! اجب اسمع دعائي

حافظ جالمحمد صاحب ”جان“ (ولادت ۱۲۹۸ھ)
هالن لون جو نامور شاعر ٿي گذريو آهي. ني البدين
شعر گوئيء ۾ ڪافي دسترس هيس. ڪيترو شعر شاعر
پٺائيءَ جي تقليد ۾ به چيو اٿس. شعر لعلم خير
اثر الداز اٿس.

در وصف محمد

پيار و پرين پيشواني محمد - جهان بنهي جو جگائي محمد
مزل مدثر و طه و انس - اهي اسم سهڻا ٿنائي محمد
نبي ڄام مرسل بشير لذير - حقيقت سچي ٿو ستائي محمد
من الله نور ڪتاب مهين - اول ٿو پڙهي پوءِ پڙهائي محمد
مدامي محمد سامان هر د سعيد - شقي ڪو نه لهند و شفاي محمد

مڃي ڪو به عامي ٻوڙ حشر۔ اسان عاشقن جو سوائي منهن
۱۵۱ جا محمد جڙي شال جاء۔ جنهن جاء لڳند و اوائلي محمد
پسي ڏوھ پنهنجا پني ٿو پناه۔ گنهگار گولو گدائي محمد
پڙهي ٻاڪ ڪلهو اثر هيءَ اميد۔ اڏ پندس پسي مان لقائي محمد
صلي الله عليه وسلم (۲)

ونو يار ايندو وري يا نصيب
انجو مون اڏ ايندو وري يا نصيب

۱. ڪير ڏس واکا پنيءَ مون هتي
سچو حال دل جو چڪس آءُ چئي
هلا ڪاڻ ان کي هڪل مون هتي
اهاڻيءَ کي نيندو وري يا نصيب

۲. پرينءَ جي پس ڪاڻ پر پر پتي
ڪير ڪان ڪنهن سان دل جي سچي
مسافر ڪڏهن مان اوڏو اچي
اٿڪيءَ سان ٿيندو وري يا نصيب

۳. عمر جان جيءَ جي جنين سان جڙي
لنگهي ڪونه آيو او لالن ٿري
گذاري ڪڏهن مان مون وٽ گهڙي
منڍ کي مڃيندو وري يا نصيب

۴. جدا ”جا محمد“ کان جالي نه ٿي
الله لڳب عجيب عرض آءُ ايءُ

پراڻيون نه وڃئون ڀسي حال هيءُ
جڏي رت جڻيندو وري يا لصيب

۲۲ حاجي ميان محمد اسحاق صاحب (ولادت سال
۱۳۰۰ هـ) هڪ بزرگ صفت شاعر آهي سندس شعر
گهڻوئي چمن آهي جنهن جو لنڊڙو انتخاب سندس
مرزا حاجي محمود صاحب ايڊيٽر هفتيوار همدرد
جو ڇپرايل آهي ان کانسواءِ مارئيءَ جون ٽيهه راتيون
سندس مقبول عام تصنيف آهي.

مخاطب به محبوب دو عالم

نهنجي حسن وڌيس حيران ڪري
آءُ اڱڻ پريسن احسان ڪري

۱- نهنجا زلف سڀني مار مڻ
واري وار ڪيا تو هار مڻ
ابروءَ ڏلگا للوار مڻ
مرگان هنيا تو کان ڪري

۲- سهڻو سر س سهڻا سينگار سندن
آهن عين عجب اسرار سندن
لب شهد شڪر گفزار سندن
لک موهيا نهنجي لسان ڪري

۳- آهن سهڻن جو سردار نه ٿون
سڀ صوان جو سالار نه ٿون

منڊ مڙلي جو مهندار به تون
نوڪي رڻ سڏيو سلطان ڪري

۴۔ بس طءُ ۾ شان سنڌ
ٿيو شاهد شه قرآن سنڌ
تعريف ڪندڙ سبحان سنڌ
ڇا صفت نسبت نادان ڪري

۵۔ اسحاق آدابي آه سنڌ
شب روز ٿناگر شاه سنڌ
سو سوالي منجهه درگاه سنڌ
لنهنڪي درس جو ڏيو دان ڪري

(۶)

- واهر ڪر ميهار مٺيءَ سان۔ تار ٽڪيءَ مان تار اچي
۱۔ لالن ٺهرن لوڏي آهيان۔ هوت ڪريو هن ٻار اچي
۲۔ ڪرڳل ڪوچ ڪنن جا ڪڙڪا۔ الهن منجهان اوڪاراچي
۳۔ واڳن وٺو ورايس ويتر۔ مدد ٿيو مختيار اچي
۴۔ اوڪيءَ ۾ اسحاق عاصيءَ کي۔ مشفق منهن ڏيکار اچي
۱۵ حافظ احمد ولد حاجي عبدالستار ميمڻ هڪ
باوجود ڪم علميءَ جي ڇڱو قدير شاعر آهي.

ڪافي

هر دم رحمان حيران ٿي۔ دلبر سڏي ديدار ڪ

پراڻو واسف مصنف کان ملي سگهي ٿو.

مديني جي مولائي سڌائي محمد
سڌا ٿي رهان ڇاڪاڻي محمد
ڏسي رات وڃي اچند اسان کي
ڪلام خدا آ صڌائي محمد

ٿو ان سان ولسوف يعطيه ڪو
رضائي خدا ٿي رضائي محمد
بنايو هو جنهن موم سنگين دلين کي
عجب دل ڀا سا اڌائي محمد
گواهي ٿي قرآن ۾ يس طه
نه حق جي ثنا ٿي ثنائي محمد
سندس شان اعليٰ مڃي ڪئن نه عالم
ٿيو عرش پٺ زير پاڻي محمد
بتيم ۽ اڪيلو ٿي آواز حق سان
وڌا سهڻين سرڪش نمائي محمد

سندس شان رحمت جي صدقي خدا يا
جيان لان رهان ٿي گڏائي محمد
مران موم ۾ ٿو ڏسي ڏوه پنهنجا
خطا بخش ٿا وڌ برائي محمد
راز ۾ ارادا عمل ڇوڪر اسان جا
الي عاصم کي اچائي محمد

اٿي خاڪ مان جت خلائي ٻرند
 رڪي منهنجو ڀرور رواني محمد
 نئج ڪيم هرگز تون دلگير ”صالح“

جو ستار آهي خدائي محمد

۲۷ مرحوم هڪڙو احمد علي عرف مخدوم

غلام الرسول صاحب (۲۹ جماد الاول ۱۳۰۱ هـ -
 شعبان ۱۳۵۷ هـ) خلف مخدوم نبي بخش عرف پٽيل
 صاحب مخدوم نوح عليه الرحمة جي اولاد مان هڪ
 قابل ۽ عاقل بزرگ ٿي گذريو آهي.

ڪا گهڙي مون وٽ گذار - ڇڏ وڃڻ جون ڀار وايون

۱- دمدم دل جان ۾ تنهنجي اثر پرتئون ٺڪار

آهيان اصلتون اوهانجي چو نه لڌيومت جي سار

هٿن نه گهرجن هي جدايون ڪ

۲- اڄ پرين - هر وقت مونکي آه تنهنجو انتظار

ڪابه ساعت صبر ناهي بيقراري ڀار ڀار

ٻيون پڇايو برهه ڀاشيون ڪ

۳- جي سڀين تون حال منهنجو توهان ڪريان آشڪار

گجهه اندر جون ڳالهائون هنڌي ۾ آهن لڪ هزار

سي نه مان توکي سڻايون ڪ

۴- آه منهنجي من ۾ سي مڙهي منجهه اضطار

ان سان ڪلا ”احمد علي“ آ تنهنجي در اهدوار

آءُ توهان اڪڙيون اڃايون ڪ

۲۱ حاجي پير محمد صاحب الصاري "سائل" (ولادت
۱۰ ذوالحج عيد رات ۱۳۰۱ھ) روز نامہ الوديع جرحا
مدون قوم جو مند ميگار شاعر آهي سندس شعر نرم يعني
علاج ۽ فلاح مانسواء ڪنهن به لغوي ۽ مجازي موضوع
لي پيل نه آهي.

حمد جو لائق هميشه صانع املڪ آھ
جنهن عطا انسان کي ڪيو علم ۽ ادراڪ آھ
شان آھي انجو اعلي بادشاهي ٿي بلند
ذات انجي ٿي وڏي ۽ ذات انجي پاڪ آھ
پاڪ ۽ الطهار آھي سار سڀ جي ٿولھي
پر مٿان ماڻھن وڏي پرور چڱي پوشاڪ آھ
جيڪي آڏو ليا و ماڻھن پر سو انجو سڀئي
ان جي سڀ آھي عنايت انجي سڀ املاڪ آھ
ان محمد کي مڪو رحمت جهان جي ڪري
عرش توڻي فرش تي هر جاءِ انجي هاڪ آھ
سيد الشقلين جو انکي ڏنن سھڻو لقب
سرور ڪڙنن سيد صاحب لوڪ آھ
انجي مسجد پاڪ ۾ جنهن پاڪ روضي کي ڏنو
سو جدائيءَ ۾ هميشه غمزدہ غمناڪ آھ
ذڪر انجو قلب جي قوت ۽ راحت روح جي
چهر ۾ دل درد واري اک سدا لڻاڪ آھ

پر نور سائل چائن ڪيمپا ۽ سمپا

ڪيمپا جي ٻن سائين سان الجي ڏي جي ماضي ۾

۴۹ **مير محمد احمد** ۱۸۵۹ ع ۾ مخدوم غلام محي الدين

صاحب صاحب ولد مخدوم نبي بخش عرف پٽيل صاحب (الذات ۱۴ ذيقعدة ۱۳۰۴ھ) مخدوم غلام علي الرحمة جي اولاد مان لهايت خوش عزاج ۽ سخي الطبع انسان آهي.

ڏينهن رات ڏک ڏکي سان بيحد ڪئي بيماري

احمد عجيب عرفي له ست سچن نون ساري

۱- سردار هڪ به ساعت مشڪل نظر اچي

فرقت ڪيو حال هيٺون ۽ بره باهه پاري

۲- غمناڪ جو نه غم به غمخوار او سوا ٻيو

يا مير مڪي مدني نوري نه پي ڪا ناري

۳- ڪڙن و مڪان جا مالڪ چائنٽ چماء پنهنجي

اميدوار عاجز جي جلد ٿئي تباري

۴- يا سيدا هي سائل ”محمد امير“ او در

پنهنجي ٻرين پيارا ڪر جلد پوئواري

۳. **مير محمد احمد** شيخ عبدالعزیز صاحب ”عزیز“ (ولادت

۵ جنوري ۱۸۸۷ع) زعيمدار ۽ اعلیٰ ڪافي مر قابل

سپروائيزر هو ٽريننگ ڪاليج جا ٽي سال پاس ڪر

عوائين لهايت لائق حسن اخلاق ۽ هندو مسلم اتحاد

جو ماضي هو شمس الدين صاحب ”البل“ ۽ غلام سرور

صاحب ”قادري“ سندس همدوا شاعر ۽ دلي دوست
هوا. ۱۹۱۱ع ۾ اوچواليءَ ۾ ئي هڪ فرزند اڄڻ همد
عبدالهادي صاحب کي پٽ ۾ ڇڏي ويا جو اڄ هڪ
تعليم ۾ ماستر آهي.

ڪايل آءِ سدا سرتيون سڄڻ جي لاءِ سودائي
وهڻ وهه ٿيو ولهيءَ جو هيءَ ويس اڄ بند ٿي وائي
(۱) سپهرين کي سڃاڻي سان سدائين ساڻ ٿو ساري
غلامن سان صبر سائين ڪرڻ گهرجي سباجهائي
(۲) هرڻ بهتر مٺا پالين جدائيءَ ۽ جفاڪيءَ کان
غمن سورن سندي سرتي پري اڄ اوچتي آئي
(۳) اول مهبت ڏيو مهبت ۽ پوءِ هٽڙو ڪيو حيران
عجائب رمز سان راتل مٺيءَ سان لٽو اٿئي لائي
(۴) پيارن جي جدائيءَ کان پراڻ حال ٿيا منهنجا
ڏسي چورو ڇڏيو سنگتين ڏکڻ ۾ لا رهندو پائي
(۵) پيارا يار ۽ مائت ڏسي مفلس پڳا هيءَ هيءَ
له واحد ري سڄي ٿي اڄ ”عزيزا“ واڌ بي ڪائي
(۲)

لاڙ ٿا تازڪ وڻن دلدار ۽ غمخوار جا
پور ٿا پلپل پون منهنجي مٺي منار جا
- دل لٽائي درد واري اڄ ڪري ٿي ماءُ هاءِ
ياد پيا اقرار ۽ وعدا سندن سالار جا
- گل ڪلاهي - چشم جادو - قد صدور يار جو
ڏلد سي دلبد ۽ گلبد لڳا يار جا

۳۔ نازلین جا باز ۽ الداز سھڻا اڃ ڏسي

رڻڪ ٿا معشوق ڪن خود ڪابل و قنڌار جا

۴۔ محب ٿي عاشق ٿيو اڃ جان ۽ دل سان عزيز

ٿا وڻن اطوار سڀ کي سونھن جي سردار جا

۲۱ **الحاج قاضي سليم الدين ابڙو** خلف مرحوم قاضي

علي محمد صاحب ”خاڪ“ مصنف ڪتاب خدا جا

مرحوم والد ماجد نهايت خليق ۽ فرشتہ صفت انسان

ٿي گذريو آهي. صاحب مڙھوف ڪو زمانہ ڪتاب

فروش هو جو شاهي بازار ۾ هڪ ٻارونق دڪان هوس

ان کان بعد هالن نون ۾ مسلم سڪول جو بنياد وڌائين

جو پوءِ آخوند عبدالرحمان صاحب ”احقر“ جي حوالي

ڪري پاڻ ۱۹۱۵ع ۾ لوڪلبورڊ سڪول ۾ ماستر

رهيو ۽ ۱۹۲۲ع ۾ ۳۲ ورهين جو ٿي ٻن فرزندن ۽

نياڻين کي یتيم ڇڏي عازم ملڪ عدم ٿيو.

اي صبا! وڃ يار يڪدل جي اڳيان فرياد ڪر

باغبان! منهنجو چمن ويران آ، آباد ڪر

۱۔ دام ۾ ڍرل پکيءَ کي قوت ڏي يا ڪهه کڻي

يا نه اي صياد! هن پيري منجهان آزاد ڪر

۲۔ سور ۽ خفي ساليڻو ٿي درد کي پنهنجي زڪان

۳۔ در اندر آزار کان آڻڻو چوڪي فرياد ڪر

۴۔ يار مڪتب جي اندر مان واٽ ٿي واعون ڏسان

۵۔ اي معلم! مٿا ٽوڙي مڪتب کي آزاد ڪر

۴- داغ کان هجرت جي ڏيک ڏار ۽ ڏنڊون رت لڻي رٿان
 ساهه جا سينگار هي سهند سندن اڃ شاد ڪر
 ۵- داد جو طالب ”سلیم الدین“ ٺاهي، يا خدا!
 نون رحيم آهن ڪو پنهنجي فضل جو ارشاد ڪر

۳۳ مولوي هدايت الله صاحب ”هدايت“ خُلف

۶ حرم حاجي محمد حسن صاحب (۲۱ شعبان ۱۳۱۰ھ)
 ۲۱ سالن کان ڪراچيءَ ۾ سڪونت پذير آهي سنڌي
 ارسِي ۽ عربيءَ ۾ صرف اهو منطق لغت فقه حديث
 پيرامط طب وغيره علمن ۾ هڪ سؤ کي قريب قلمي
 نسخہ تاليف ڪيل اٿس سندس شعر سنڌي اردو فارسي
 وهڪي ڊڪرائيءَ کان سواءِ عربي زبان ۾ به چيل
 هي جنهن ۾ هر قسم جا نظم ۽ مضمون آهن خصوصاً
 اه پٺاڻيءَ جي رسالي جو فارسي ۾ منظوم ترجمو
 نويءَ جي طرز تي شعر به شعر به لحاظ معنيٰ سندس
 قابل داد تصنيف آهي. ان کان سواءِ شاه جي رسالو
 و شرح مدلل به قرآن احاديث و اشعار قديمه صاحب
 ساله جي سوانح سندس رساله مان ئي ثابت ڪرڻ ۽
 جي لغت به سندس ئي تاليف آهي.

نورم فارسي

لسمو! جالب ڪوش گذر ڪن

بگو آن نازاين شمشاد مارا

به آتش آتش قدیمه آن زمانه
 بگردان شاد دل آتشاد مارا
 به باران گرامتهای مضرت

بکن آباد غیر آباد مارا
 بدم محسوس در قید مصائب
 ازان بدم بکن آزاد مارا
 مشیت خود نمے اینم بجز تو
 بدوگاهت بود فریاد مارا
 زاعدائے زمان مظلوم کشیم
 رسد از بارگاهت داد مارا

فهرنگی قدرت

دو دیدن ز کج چشمی ما بود
 بهر رنگ یک رنگ مولا بود
 ز این رنگ هر رنگ پیدا بود
 به نیرنگ یک رنگ اعشا بود
 به نیرنگ آن رنگ واحد پدید
 ز صد رنگ یکتا بودا بود
 به این رنگ نیرنگها مستتر
 ز این رنگ شوخا بود مولا بود
 به این رنگ به این رنگ آوا بود
 به این رنگ به این رنگ آوا بود

مخدوم بخشش

۴۰

۴- آه الهم بخشش الله الدر

مخدوم بخشش الله الدر
دیده گور

تل- گر تون قرب کمال همت گر بهنجو خیال

۱- خالص رک تون خیال خدائی

جانب سان تون گر نه جدائی واجب آهی وصال

۲- پناط سچائی پناط پر بس تون

ذیه دس ط جو د وری دس تون حسن حقیقی حال

۳- ذات صفت پر آهمن ذالی

پناط درونی الی جهالی دم جی کید ذمال

۴- آه الهم بخشش مام ملط جی

سالک ئی سک سمجه سکط جی بی رنگه بوه بحال

۵- **آخوند محمد بیچل صاحب ولد آخوند نور محمد**

صاحب سالوٹی عقیلی هالن پراٹن جو ساکن ئی گذریو

آهی سندس کلام ناباب آهی جو سندس بویں وت

به تورو موجود آهی.

کافی دو قافیم

تل- منهنجی د لڑی الی هل تون جتی دیدار دلیر جو

۱- خولای بی لیت سر سیفی عماریل عواب جا کیفی

هلی تو ارت لا کوفی سچو سالار لیکر جو

۲- سندم گهر اچ سچو آبو لیر ذک ذرت ذرلاؤ

آیو روشن جهان سارو عجب اسرار الود جو

۳- ”اچل“ سر جو مرڻ کان اڳ بهان محبوب آهي ڪاڏو
 لڏي رکي ڇڏي ويو رايو پسي جهلڪار منجهر جو

۳۵ **عبدالله** محمد خان ”شيدا“ خلف مرحوم قاضي
 عبدالرؤف (ولادت ۴ اپريل ۱۹۰۰ع) مخدوم محمد
 اسماعيل صاحب رضه جي اولاد مان تعليم ڪانه پر هڪ
 مهنتي ماسٽر المساء لنگار، ناول اويس ۽ شاعر آهي
 سندس شعر مريض عاشقانه چيل آهي.

پيارا ڀرين ڀر ڀريتم توکي پيار ناهي
 الفت ڳنان مڙو لڏي هيءُ دل تيار ناهي

۱- فرق ۾ گل جي آهي لاله فغان بلبل

اڪرن سڙن ٿيون باغن ۾ اڃ بهار ناهي

۲- گل ويو ڇڏي اسانکي بلبل ڪري ويو بيڪس

جا روز شب رڙي ٿي جو گلعدار ناهي

۳- دل دام ۾ اچي وئي ڪل ڪاپه ڪانه پيئي

افت اڳيان عدل کي ڪو اختيار ناهي

۴- هي اڙ حسن پڇا هٿ ڪم نه ايندو ڪنهن کي

هي حسن آه قاني ڪو پائدار ناهي

۵- آخر ۾ يار کي مون هٿن ٿي ڇڏي مخاطب

سهڻن سنڌي سخن ٿي ڪو اعتبار ناهي

۶- باغ جهان الفت ۾ عندليب شيدا

اهڙو ڪو گل نه آهي جنهن ۾ ڪو عار ناهي

۷- دایا جي ٽلڪده م کٽڙا گهٽايئي ڳاڙها
ليڪن آهن م کٽڙي خوشبودار لاهي

۸۴ **ناضي** حاجي احمد قاضي عبدالستار صاحب اثر،
والدت ۱- جنوري ۱۹۰۲ع اصل ساکن جمالا نوان بکر
مدت کان ڪوٽڙي م سڪونت پذير آهي محکم تعليم
م ماستر ڪهڙن هنرن م هوشيار خوش خلق شخص
آهي. سندس ڪلام سڀ عشقيہ چيل آهن.

ڪافي سه پيروي

۱- تنهنجي درد ڪيود يوانو منا- پائي پرت ڪيو پو والو منا
۱- اڪيون روز رڻن ڪنهنڪي ڪين چون-

پنهجو پاڻ ڳرن زارو وارو سن

هيڏا درد سهن نه ڪين ڪين-

ڪيو زهر سڄڻ ڪو زمارو منا

۲- منهنجي درد ڪيود يوانو منا- پائي پرت ڪيو پو والو منا

لڪو لير چئي وڻن پاڻ ڦٽي

لڪو لير چئي وڻن پاڻ ڦٽي

لڪو لير چئي وڻن پاڻ ڦٽي

لڪو لير چئي وڻن پاڻ ڦٽي

پنهجو پاڻ ڦٽي ڪين ڪين

پنهجو پاڻ ڦٽي ڪين ڪين

پنهجو پاڻ ڦٽي ڪين ڪين

۲- جي اڏي ڏسان عرفات ۽ مڪو مدينو پڻ
پڇاڙي قرب ڪلهي سان لذائچ يا خداوندا

رباعي

قلب مان ڪينو ڪڍي هڪ ئي رڃو هر حال ۾
صاف تر سينو ڪريو اتفاق جي اعمال ۾
وقت ويندڙ ڪين اڏي ڏسان ڏي سگهي واپس ڪڏهن
ڪئن وڃايو ٿا تنهن کي هفت قيل و قال ۾
شايد حاجي هير محمد صاحب مارجي خلف خليفه

حاجي عبدالرحمان صاحب (ولادت ۱۰ رمضان
۱۳۲۱ھ) هڪ نوجوان مولوي ۽ خوش طبع شاعر آهي
ڪپڙي جي تجارت سندس ذريعو معاش آهي سندس
گهڻو شعر اصلاح امت ۽ مدح رسول اڪرم صلي الله
عليه وسلم ۾ ڇيل آهي.

نسخه بسم الله

ورد بسم الله آهي ابتدا جي واسطي
بلڪ برڪت آه ان ۾ انتها جي واسطي
۱- ڪاميابي ڪل ڪم جي آه بسم الله سان
ايءُ عجب نسخو نهايت هر بلا جي واسطي
۲- هر مطالب هر مقاصد جي ميسر لاءِ مدام
هر قسم جي ڪامرائي ۽ عطا جي واسطي
۳- دافع الامراض والاغراض حل المشكلات

۵۰۵۰ جی ۱۷۷

مان له پاشيان لو نه د ژوند ډي مولكي
ليک خصلت له ك عادت ډي مولكي
شوكه د نيمه جو طالب كين مان

اوس د ين پر استقامت ډي مولكي
خوش دهې د ليا سندم اخلاق كان

يا الهمي سا طبيعت ډي مولكي
لفس سر كش كان وهان د بچي له مان

ايتري طاقه ۽ همت ډي مولكي
بخش كړ منهنجون خطانون اي كريم

زور و لوفيق عبادت ډي مولكي
مان له آهيان طالب لام و لود

هان مگر شوق شهادت ډي مولكي

خوش دهان هر حال پر پروردگار
دولت صبر و قناعت ډي مولكي

تعليم انسان (اختصار)

عاه اي خاتون مشرق واه اي با بند غم

جهل كان لهنجي له كين افسوس ئي خالصه لاه

كثير و دلسوز لهنجي دود جو افسانه آه

علم بردن كې ملي زالن مكو سكهزو گناه

پهل ٿيو لهنجي ڪنهن به ڪنهن به انسان ناله اون
 آهين ڪيوان کان به ڏار لهنجي ڪنهن به ڪنهن به
 نرچ توکي امتحان اخلاص جو ڏيڻو پوي
 ڏنن ڀرور پوء به ڏاڍا توکي سمجهي ٿي ڪنهن
 شاه اي معصوم عورت واء اي مظلوم غم

ويو وڌي حد کان زمان ۾ لهنجي لاء به اشتباه
 علم جي تحصيل ڪر ۽ علم جو جوهر لاء
 لهنجي صنعت جو جهان کي خوشنما ڏيکار ڇاه
 لهنجي هستي هئي ڪڏهن لا صدر ايوان علوم
 لهنجي هستيءَ کان سڌي ٿي قوم لهنجي شهساهر

لهنجي ٿي آغوش ۾ اٿس ٿي پلما آقا امير
 جنجا نالا اڄ به تاريخ جهان ۾ مثل ماه
 ٿرم ۾ هڪ ئي ادب لکته دان علم هئمن
 ڪيتر و ڪم ٿي ڪيو لهنجي فقط هڪڙي لگاه

اون رهي آهين معرڪه ۾ حدين و ڀڃڻ جي
 معترف ڏشمن به لهنجي قوت بازو ڇو آه

اون اگر چاهين ٿين زاده روايت قد ايم
 عرش تي اڀري مضبوط جا ايم سڀ مهر و ماه
 ڇڏ مڏائي لهنجي پيشانيءَ سان هي ڏاڍ جو داغ
 وجهه خدا اون ڪار و ڪس کي پهل جي مڃهه ايز باه

لا اُمېدي نا پسند لادان نه ڪر
 لا اُمېديءَ تي تون دل لالان نه ڪر
 لا اُمېدي سولهن آ اُميد جي
 از مٿي لاراضو انسان نه ڪر
 پنهنجي لاکاميءَ تي تون ئي فائدو
 چنم گريان سڀ گريان نه ڪر
 دس ام اشرح ڪڍي قرآن ۾
 ذڪر پنهان سڪ آه ڪجهه ارمان نه ڪر
 ره رضا تي صبر تون لا بشر
 لب شڪايف جو ڪڏهن بچيان نه ڪر
 لازم و ملزوم آهن دلچ و گنج
 عيش جو دليا ۾ ڪڏ سامان نه ڪر
 ڪرڻ مان اهڪيءَ جي مقصد نه لوي
 تون معصوم متور ۽ غلمان نه ڪر
 لا اُمېديءَ تي نه تون آسرو وءاءَ
 مهر ۽ غوغا وڌا ڪسان نه ڪر

[illegible]

۲۴ ورهه جو ٿي راهي ٿي.

جاوه خدا

تنهنجو جاوه سحر ۽ شام ۾
تنهنجو ذڪر خاص ۽ عام ۾
تنهنجو نور هر ڪنهن ڪار ۾
تنهنجو حسن مٽيءَ ۽ جام ۾
تنهنجو آ جمال صوفين هر ڪائنات و نبات ۾

خزان ۾ نون ۽ بهار ۾
هر گل ۾ نون ۽ خار ۾
آهين نون ليل و نهار ۾
هوا ۾ نون ۽ غبار ۾
تنهنجو آ جمال صوفين هر ڪائنات و نبات ۾

آهين زمين ۽ جمال ۾
آهين جنون ۽ شمال ۾
آهين طلوع ۽ زوال ۾
آهين هلال ۽ ڪمال ۾
تنهنجو آ جمال صوفين هر ڪائنات و نبات ۾

آهين نون صبح ۽ رات ۾
آهين عباد و مباد ۾
آهين جهاد ۽ لڙايت ۾
آهين جهان اي نهايت ۾

تنهنجو آ بهر مال خوفگن هر ڪائنات و نبات ۾

آهين ۽ ڀڃڻ ۽ دل ۾ لئون

سرين ۾ ۽ ڪاڪل ۾ لئون

آهين آفتاب ۽ ظل ۾ لئون

دنيا ۾ لئون ۽ گل ۾ لئون

تنهنجو آ بهر مال خوفگن هر ڪائنات و نبات ۾

ابد ۾ لئون ۽ ازل ۾ لئون

چمن ۾ لئون ۽ جهنگل ۾ لئون

هر پتي پتي ۽ گل ۾ لئون

”قائم الدين“ جي دل ۾ لئون

تنهنجو آ بهر مال خوفگن هر ڪائنات و نبات ۾

بم محترم **الله** بچايو خان وفاق ولد مرحوم ميان

محمد چمن گاجي هڪ نوجوان محنتي شاعر ۽ قابل

دروزي هالا ميونسپل ڪائونسلر آهي. سندس هڪ

سي حرفي رسول اڪرم صلي الله عليه وسلم جي تعريف

۽ توصيف ۾ چيل آهي جا جاء جي تنگيءَ سبب هڪ

آڻي لڙ سگهيو آهيان.

قادر ڪريم قائم بي سڀ ذات زوال

وحدہ لا شريك له بسڪ بي مثال

سبحن الذي بده برحق انات بخال

دنيا بي ڪل ڳالھ، راقى سالى بارگاه

غزل

چاڻو محمد مصطفيٰ فخر اول آخر نبي
ختم الرسل خير الوري احسن امين اظهر نبي

۱۔ لولاڪ اُما جي لُٺ خلقِ عظيم سان عجب

عالم الدر عالي لسب آيو اسان آذر نبي

۲۔ طه ويس اُما ثابت صحيح سندس ثنا

سپڪو چوي صلو علي صدها مٽي سرور نبي

۳۔ شاه زمان شافع امر اوچر سندو عرب وعجم

لابود ٿي زوري ظالم اظهر ٿيو الور نبي

۴۔ سلطان الس وچان جو محبوب رب رحمان جو

لي مثل الجي شان جو بي مثل منجه مظهر نبي

۵۔ هر دم وفا جي هيءَ صدا آسان عسر ٿئي اسيءَ

مطلب ملن مون من سندا د بدار ڏي شڪر نبي

۴۱ محمد يعقوب صاحب جليس ولد مرعور

محمد يوسف صاحب ارڙو (۱۲ سيپٽمبر ۱۹۱۲ع) ۴۲

لؤ جوان - خوش طبع شاعر - مهڪمه روزنهور ملازم

مصنف حور وفا، التقام، الهام زندگي، عام شهادت

۱ لارار ۲ لارار چر من ۳ جي اها غور مطوع آهن.

ذخیره کلام

کدھن لئیا زبانی، کان نی بیان نہ سکر بہزان آسمان

کڈھن دے لہاسائی، ہمارے سوان آسمان

۱۔ کڈھن ہجرت کی پائل پان و پیر: کان فی سر و سامان

کڏهن وقتار دوران کان بهرحق ايران آهيان

۲۔ ڪڏهن ظلمت جي ڀر ڏي پر بيمر ڪريان ٿو عيوض ڪان

کڈھن پروانہ شرح عزیز د و جهان آسمان

۳۔ کڈھن پیرین اٹھاڑولی مان سکران نو ہیاہان مان

کڈعن مصروف مان کنڊهن بزم ۾ بان وسنن آسپان

۴۔ ڪڏهن تهذيب جي منزل تي پهچڻ کان اڳ ڳوٺهراڻيان

کڏهن باب تمدن پر ادب جو داستان آهيان

۵۔ ڪڏهن موقوف آ موٽي صدم عالم جي آبادي

ڪڏهن تو مجيد جي لعرن سان انبيءَ ڪرمان آسمان

۶۔ کڈھن سو ف اجل کان دل جلیسا لی رہی عائ

کڈھن مان اور ایمان کمان عبادت جاور دان آسمان

۳۴ قاضي احمد علي صاحب مدارك ملف الحاج قاضي

سليم الدين معروف مصنف عقود جو از رنگ ياء (ولادت)

۲۹، رجب ۱۳۳۲ھ) مصنف شہزاد وکیل حسن بن سولہ

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

۱
پيشه سابق ايڊيٽر رساله احمد تي نور انهيءَ خوش
نام شخص ڪراچي ضلع ۾ هڪ ٻاڙسوخ پيدار آهي.
اي سچي ساري خدائي آ خدائي ٺهنجي.

مهر آئي چرخ کي پاڻ لائو ادائي ٺهنجي
۱- نه فقط حسن جو هڪڙو مان آهيان طالب.

ڪري جهان کي چريو جلوه لائي ٺهنجي
۲- هر ڪوئي طلب رکي مهر و وفا جي جاني.

ٺهي جهان فدا ٿي سڀني سچائي ٺهنجي
۳- تيمان نه صدقي وفا تان مان ٻار ٻار تيمان.

ملي جا قرب ۾ مولڪي ٿي وفائي ٺهنجي
۴- خدا نسل دليون رقيب جوڻي وائي هيڪر.

جنهن دل آه مولڪان هاء چنائي ٺهنجي
۵- همديشه ٺهنجي ٿي خدمت ۾ گداگر آهيان

هي ٺائي ٿو ڪوري مهر و وفاي ٺهنجي
۶- زلڪي وصل جوان مؤت جدائي ليڪن.

مؤت کان خدمت ٿي آه جدائي ٺهنجي
۷- منجر خادم کي اوازو جي پنهجي خدمت ۾.

هفت اقليم جي شاهي آ گدائي ٺهنجي

۱۳۴۴ ھ ۾ محمد امين "امين" حلف مخدوم محمد

صالح صاحب پٽي والدف ۱۲ ذوالقعد ۱۳۴۲ ھ سن

سال ۱۳۴۲ ھ ۾ ڪراچي ۾ ڪراچي ۾ ڪراچي ۾ ڪراچي ۾

نور انهيءَ.

اتفاق

رکن پاڻ ۾ جي بشر اتفاق
 مڏوسپ ۾ سمجهن اکر اتفاق
 شهد جي مکين کان سکن پڻ سبق
 جـ و شهرين لڄائي شکر اتفاق
 ٿو حشمت پري پڻ ضعيفن ۾ او
 رکي بادشاهي اثر اتفاق
 پڇي ڪو اميدنا لرقبي جو راز
 چڻج ان بشر کي لـ ڪر اتفاق

نماز

شاه و کدا جو فرق لـ آهي نماز ۾
 ڪيڏو خدا يا لطف آ تنهنجي نياز ۾
 مومن ڪري ٿو ياد مساوات جو سبق
 هيءَ راز غير کي لـ اچي امتياز ۾
 سيرت ۽ پائپي جي سرشتي سوا ڀلا
 محمود غزاليءَ ڇا ڏٺو هو اياز ۾

۴۴۴ **محترم** مسٽر غلام رضا صاحب پٽو (التر سائنس
 عليک ايس - ٽي - سي) مرحوم ميان اواز علي خان عڪ
 قابل جراح ۽ سخي الطبع ازراڪ جو فرزند، مختدور
 غلام حيدر هاءِ سڪول هالا ۾ اليگزينڊر ماسٽر آفني ۽
 ساڳئي وردي عليگزينڊر بولورسٽي، جو طالب علم.

زال قوم

1. انهي چاڏسان ٿو زور اڃا انقلاب
نٿو ڪنهن به ڪردار ۾ ڪوبه ڪم ڪري شتاب
نٿو ڏهندي انسان عاقل جي رهنمائي ۾ اها
دوست ۽ دشمن ۽ بشر حيوان ۾ لاهي حساب
نٿو ڪري سارو ۽ ڪا انسان جي غيرت چون
ڪا به اجلاس ۾ سڀ مرد زالون به لڳل
نٿو ڪنهن غدار ٿي ۽ قوم جو قاتل ٿي
بلڪه ۾ ڪنهن کي ملي ٿو ته عالي جناب
نٿو ڪنهن اهڙيون ڏسي اڃا ٿا چون عالمي دين

بد اثر تعليم مغرب کان رسي اعظم عذاب
نٿو بد چوڻ تعليم کي گهرجي نه عالم کي ڪڏهن
جو اصل تعليم روشن آه مثال ماڻهتاب

ڪاميابي ڪامراني جي ڪنهن تعليم آه
نام جي هٿيار سان هر ڪو ٿي ٿو ڪامياب
نه آه دليا دؤر اهڙو ڪي ٿو ٺڪر ڪي غريب
مڃائين ٿي ظلم جائز آه هر ڪنهن وٽ ثواب
نه ڏانهن جو فرياد پڌر ٿي ڪوئي داد ڪر
ٿا لالو رسم ساري ٿي سڄي اڃا هر ثواب
نٿو ڪنهن لاهي موش سندن اقبال ۽ عظيم منجهان
فرس پڌر ٿي فرس ٿا لاهي ڪنهن قوم ۾ شتاب

۱۰۔ يا الاهي! تون رضا کي طاعت و توفيق ڏئي
فيض سان تون عالم اسلام کي ڪر فيضيات

مخدوم محمد زمان صاحب ”طالب“ ولد جناب
مخدوم غلام محمد صاحب (ولادت ۱۳۳۸ھ) محرم الحرام
۱۳۳۸ھ) هالن تون جي اتيئجي نامور خاندان جو چهر
و چراغ آهي جو سڄي سنڌ ۾ ايتار و ثروت جي لحاظ
کان مشهور آهي صاحب موصوف هڪ زندد دل
توجوان قابل شاعر آهي خانداني پرورش ۽ اعليٰ تعليم
جي ڪري سندس طبع سليم ۽ مزاج قدير ايتري ته
ترقي ڪئي آهي جو نه رڳو سنڌي زبان ۾ مگر اردو
۽ فارسي ۾ به ڪن شعر گوئي جي دراني حاصل آهي.

زندگي

ڇا ٻڌايان دوستن کي داستان زندگي

آهي ئي منزل اچا هي ڪاروان زندگي

۱۔ دردِ فرقت ۾ ٿيو آ وقت جو پيئي پيو سر

مون کي البسه آه اتي ڪجهه زمان زندگي

۲۔ حسرت و رنج و الر آد و فغان ڏور فراق

هي سڀئي گل زيب آهن گلستان زندگي

۱۔ ہر چہ ہمیش آید ترا غمگین مشور ہرگز منال
درد و غم بسمار ہستند در جهان زندگی

۲۔ ٹی پریشانی کان بیدل کم ہرگز، صبر کر
ہی نہ آہی صرف ہکڑو امتحان زندگی

۳۔ راہرو! ہرگز پریشان ٹی نہ، کچھ ہمہ نہ کر
از پس گرد و غبار آ کاروان زندگی

۴۔ ہی گل ارمان نہ ہرگز ٹوڑ ٹون طالب سندا

التجا سط آخرین ای باغبان زندگی

نمونہ اردو

میں جو روگیا ہوں بہت سمجھو کہ ہنسنا ہے یہی
جب تصور ہے ہم آغوش لو ملنا ہے یہی
۱۔ ہے نہ جب درد ہی دل میں لو وہی زیست ہے کیا
میں یہ دعویٰ ہے یہی کہتا ہوں کہ مرنا ہے یہی
۲۔ وہ جو کہتا تھا کہ خوش ہو نہ کرو یاد مجھ
قہر تو یہ ہے کہ میرا یہی لو جلتا ہے یہی
۳۔ یاد آتا ہے مجھے جب وہ عینا کا انداز
تھا کہ ہوں ہوں کسا آنکھوں سے ٹپکنا ہے یہی
۴۔ وہ تجھ سے وہی گھبراہٹ ہے کہی یاد
طالب ہمارے سے کہہ دو کسا لکنا ہے یہی

هڪ دفع جو ڏکڻ آهي جو هڪ ڀيرو ڏکڻ
 دوست هڪڙو صاحب جن اڳيان هڪ شعر پيش
 ڪري جواب ڏنو ته اهو ڏکڻ ڏکڻ ڏکڻ ڏکڻ
 دوست هڪڙو سڏيو ته تان متخاص نه "جهڏ" اٿل
 هٿوڻ شڪار پور جو اهو مجلس ۾ موجود هو هڪڙو
 اردو سڏي ٻيو ڏکڻ پنجابي ۽ فارسي زبان ۾ قابل
 شاعر ۽ ابي مثل مٿي هو هڪڙو صاحب جيڪي هڪڙو
 پرلي سندس شمع. (ڏکڻ ۲۱- هڪڙو الحرام ۱۲۶۱ هـ ۾
 وسامي ويئي. جواب ڏنو شعر هي هو:-

ڇاڻي ٻولي ڪهڙا ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲-
 تانن اٿا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲-
 آي ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲-
 اور ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲-
 زاهد ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲- وڃا ڏکڻ ۲-
 انهي شاعرن تي البديع جواب هنريست ڏنو.
 طاعت ابي ابي جهڙو ڪي هاڻ به ڪر پڙه
 دوراً ٻي اس صدم ڪو وه اها سجدا ڪرت
 "طالب"

زاهد ڪي ڪها هڪڙو مال هڪڙو ٻيو هڪڙو
 ابي ڪر شراب سجده ۲- سجده ڪيا ڪر
 "سجده"

١
يو به اچڙوئي دلچسپ مثال ذڪر آهي جو حضرت
ج به مصرع زبان تي آندي

مون لبهن ۾ لپايو لالو لپاز جو

صيد صاحب يڪدم فرمايو

سجدو ڪيو مون سهڻي صورت جي ساز جو
چنڊ گرهڻ جي دلڪش نظاري کان طالب صاحب
هڪ دفعي متاثر ٿي في البداهه هي شعر فرمايو
کس کي غم مين چاند لجهي پر به سياهي چها گئي

فوراً صيد مرحوم فرمايو ته

يا کسي لاشاد عاشق پر طبيعت آگئي

اڄ لاءِ سيد منن شاه صاحب حيدرآبادي جي

فرزندن سيد حيدر شاه ۽ سيد حسن شاه صاحب جن
جي رواق افزائي سان مخدوم صاحب جن وٽ
دلچسپ مشاعره ۽ علمي مناظره ٿيندا آهن.

۶۴ **ميان** **هڪدم عيسوي** صاحب ”عاجز“ هڪ

توخيز مرثيه خوان شاعر آهي سندس ذريعو روزگار

جندبي جو هنر آهي جنهن ۾ هڪ لائالي
ڪاريگر آهي.

دانهن سختيءَ ۾ سجهي ٿو ڪو لهه ڇوڪر کان وڌيڪ

دعوى وارو لاه ڪو اڇو رت اڪبر کان وڌيڪ

آه - ويون سرور هم جهان پر رستم و افراسياب
 گواه آه و شان شجاعتم پر گو حيدر کان و ديك
 آه ايشك حسن يوسف بي مثل عاجزا مگر
 سولهن پر سنجي له كوئي دوست دلبر کان و ديك
 ۷۸ سرگ-واسي نو قنداس. لاکوئل خاڪي لھايست
 هڪ خوش خلق جوان هندو مسلم اتحاد جو حامی ٿي
 گذريو آهي اخبارن جو ايڄنٽ هو ۽ ڪجهه قدر
 اڃا رست پر به متحر واندو هو. هالن جي هندن پر علم
 و ادب جو، خصوصاً شعر جي دلچسپي له ڏيکارڻ ڪري
 هي هڪڙوئي هندو دوست آهي جو هالن جي شاعرن پر
 ليکجي ٿو.

(۱)

ڪر له اون ڀارت کي بدنام - ڀياري ڀارت کي بدنام
 هندو مسلم پر چو ویر
 گھر اون ٻنهي جو هر دم خير
 لاءِ ٻنهي پر ڪوئي غير
 جو ڪعبي پر سو منجهه ڏير
 هر جا ملڪ ظاهر ۽ بدنام ڪر له اون ڀارت کي بدنام

(۲)

هندو مسلم جو اڪرار
 عدلن کي ڏس سو سو ڪو ازار

وڙهن مرن ۽-ي لاءِ ليار
هڪ ۽-ي هڪ ۾ آ لوار
پئي جي هڪ ۾ آ صمصام ڪر نه تون ڀارت کي بدنام

(۳)

لاحق مذهب جي پيڪار
پنهنجي لئه بدتر اي يار
تو تان کلي ٿو پتو سنار
جس ٿو هان جو ٿيو پيڪار
مرڻ اوهانجو آ لاکام ڪر نه تون ڀارت کي بدنام

(۴)

اه ۽ چڱي ڪا ڪر تدبير
جنهن سان مڻجي خود تقدير
ٿن غلاميءَ جا زنجير
چا لئه آه اڃان تاخير
اڻ مڻي ڪڍ ڏس انجام ڪر نه تون ڀارت کي بدنام

(۵)

دل جو پورو ٿئي ارمان
جست ٿئي شل هندستان
ان جو وري ٿئي اڳيون شان
ٿي تون ڀارت تان روان
بدنام ٿي هاڻي ڪر نه تون ڀارت کي بدنام

۱
پاڻ ۽ علمي خزانہ جا ضامن آهن ۽ بقول فردوسي
اين سعادت بزرگوار و ليست
نام بخشيد خدائي بخشنده

معروفه جي شعر ۾ جدت، بندش، روالي ۽ اثر
راهي في البديه شعر گوئي ۾ خاص ملڪو حاصل
پهر حال ”عطر آلتس“ ڪم خود پويده ڪم عطار
بد ”سندس نمونه ڪلام جون خوبيون خود ئي
دس قابليت جون متعارف آهن.

نظم دو قافيه

اوهانجي حسن تي حيران ٿي پاڪ ذات رهي
نگاهه لاءِ تان قربان ٿي ڪائنات رهي

ملڪ ۽ جن و بشر خاص اهنجي خدمت لاءِ
حضور پاڪ ۾ هر آن ٿي حاضرات رهي
اوهانجي دور مان خلق و خدا جهان سارو
اوهانجي رحمت باران ٿي هر جهاٽ رهي

اوهانجي اسر مطهر آ ورنه قطع غم
پهر طراز سان آسان ٿي مشڪلات رهي
اوهي ٿي عامي و مدد ٿي عيوب خدا
دل حزين پريشان ٿي ڏينهن رات رهي

٢٢
زبان هونديس لافني ڪندي مدح ڪيڙي

مگر اهو حال ٿا ڏسڻ لڳي هر صفت رهندي

(۲)

غرمي اول جي آ انجام غم -

صبح عشرت جو ٿئي ٿو شام غم

۱- چنڊ ٿي پنهنجي خوشي جو ڪيل آء -

مبتلا ٿي سڄي ٿا خاص و عام غم

۲- فرق ٿي دل لهر کان دل آهي حزين -

دل ٿي دامنگير سودا خام غم

۳- ڪافر راحت بنايو آخري -

اڄ سڪون قلب کي اسلام غم

۴- صحبت جالان جي لڳ، صفا د عشق -

اف! ڇڏيو آهي پڪيڙي دام غم

۵- منده زن قدرت آمنهنجي حال ٿي -

پها ٿين ٻڌرا ڪئين اقسام غم

۶- هولسا ذوق مسرت کي وسار -

اوش ڪر ٿو نيٺ بولدو جام غم

مختار شافع "مسلم" ولد قاضي احمد
 (ولادت ۱۱ نومبر ۱۹۲۵ء) هالن لوتن جو
 کان لندون مگر ترقي پيداوار شاعر، هڪ امداد آهي.

خلوت شاعر (الغائب)

تو تحرير سان عالم به ساوئي ويو
 ڪٿي اڪثر ڀڙهي وارن لاءِ جادوئي ويو
 اتفاقاً جيڪڏهن عنوان ڪيسوئي ويو
 دعوتاً دامن مراد ن جو به خوشبو آئي ويو

خلوت شاعر آ شاعر لاءِ فردوسِ جنان
 آ اڪي ڦڪر زمين ان کي نه ڦڪر آسمان

خلوت شاعر ۾ هميشه آه هڪ تازه حيات
 نه ڪو مطلب پهن سان ماسوا ڪڪر و دوات
 بي ڪلف ٿو لکي ڪاغذ تي قلبي واردات
 ڪافي ووافي مخاطب آ فقط خالق جي ذات
 گل ڪٿي قاسم ڪٿي حامد ڪٿي ڪم ڪادري
 مان "مسلم" پنهنجا الهن جهڙا آهن پيدا وري
 (اديب سنڌ تان ورتل)

سورة فاتح منظوم

حمد و ثنا تي اني آ خالقِ معظم

روزي دسان سون ۴۰ ڀور وڌ ڳاڙو عالم

جو آ رحيم مطلق رحمت آ عام بند مڃي

روز جزا جو مالڪ آ داور مڪرم

ڪريون ٿا ٽنهنجي ٻالهپ هر صبح و شام عزلا

ٽوڪان مدد گهرون ٿا اي بيڪسن جا همدم

ڏيکار راه آهي جا مستقيم جنهن لي

هلندا هرا هميشه ٻالها جيڪي مڪرم

جن کي ڏلا ٿو آهن العام بي اهايب

ئون جن کان دائمي خوش جي ٽوڪان راضي هر دم

ان وات کان پڄاڻج جا آ غضب جي لائق

جنهن تي ٿيا ڪي گمراهه باشندگان عالم

مقبول هيءَ دعا ڪر مسلم جي يا الاهي!

محمد شفيع جي آهي هيءَ التجائي پيغم

Q ڏاڪڙار محمد عبدالاهي ”سليم“ خلف مرحوم

الهاج قاضي سليم الدين صاحب ايترو ولادت (۱۲

نومبر ۱۹۱۸ع) جنهن جي باوجود هڪدم ڊاڪ و ٿار

جي ملازمت هوندي به علم و ادب ڏانهن رغبت جو

ٽنجهو هن لنڊن ۾ ”شعراڻي وطن جو تذڪرو“ آهي

اڪرڻ هن تذڪري ۾ سندس لالو شمار ٿيڻ جي

مستند آهي سندس قليل اشاعت عملي ۽ ناقص

نام فرمائي هن عزت افزائي جي لائق آهي مگر

ٻڌ نور شعراء سان اشدائي ڏيڻا ڪري بقول -

جمال همنشين ڀرمن اٿس ڪرد

وگر له من همان خاڪم ڪه هستم

ڏا وٺو اڪبر شال ٻين مقبول اشعار جي طفل

س اشعار کي به قبوليت جو شرف نصيب ڪري

نيت محمود ڪري. (آمين)

علم

۱- هڪ علم ٿو پڙهائي بيديني و بيڪاري.

هڪ علم ٿو سيڪاري هشياري و پرڪاري

۲- هڪ علم جي سکيا سان الحاد کان بيزاري

هڪ علم مان ملت جي حق ڪوشي و عقداري

۳- هڪ علم مان قومن ۾ تشريقي جي بيماري

هڪ علم جو حاصل آه همسايه ساز غفرواري

۴- هڪ علم جي آخر آ لاکامي و بيڪاري

هڪ علم جي وسعت سان لولاڪ جي سرشاري

۵- هڪ علم ڏي باري ٿو اڻ ڄاڻ ڄاڻ ڏي

هڪ علم سان سڄي ٿو اخلاق ۽ دينداري

۶- هڪ علم اميرن لاءِ پيدا ڪري لاءِ

هڪ علم غلامن ۾ پيدا ڪري بيزاري

۷- هڪ علم مان معشومي

هڪ علم مان سرداري

هڪ علم مان مطلوبه

هڪ علم مان بيماري

عمل

مردان مکارزار حسن دل لیا کسی بیون لیا
لیع مرد ۽ ڏیکار کا مردانگی انسان !
لاهی عمل له زندگی ای خاک بی بجاء
آهی عمل له تنهنجي زمین تنهنجو آسمان .

(۲)

تاریخ قدیم جی مان حاصل کو سبق کر
تنهن نقش قدم لی تون عمل کر ای مسلمان !
نیکی له مردی موت پی شاید مری پوی
شل تنهنجي زندگی گئی پی لاء دشمنان .

عشق

جارجت اعلیٰ شراب عشق پر رنگرائی
عاشق کان قرب جی کتنی سان سو کترائی
درد جی ڏاڳی ۽ سوئیءَ سچ جی سان سیرائی
برہ جا ڏیئي بضا سو ثابت سان پھرائی
پروٹی لڏھین جڏھن پیرین کسی پوء پھرائی

غزل

مرے مستانه میں مہربان ہے مہربان کوئی
مرے مستانه میں ہے مائل احسان کوئی

کوئی دلاوش ہے ایسے عروش ہے کوئی دلاوش
کوئی حیران ہے الگشت بدندان کوئی

۲

- پنهان عشق و رونا مين ۽ شمع لا بدده
 جلوه حسن مين ۽ رواله ۽ سوزان کوئي
 - نقش نقاش مين آتا ۽ وه نقاش نظر
 مسجد حسن مين ۽ طالب ايمان کوئي
 - حجر جالان مين ۽ جسطرح ۽ سرگشته تسليم
 عين اسطرح نهين سوخته سامان کوئي
 دعا

۱- يا الاهي لطف پنهانجو موٽي ڪر هر دم مزيد
 رحيم موٽي ڪر هميشه ڪر نه رحمت کان بعيد
 ۲- يا الاهي پنهانجي نعمت کان نه موٽي دور ڪر
 باده الفت پياري مست ۽ مخمور ڪر
 ۳- هر دور عالم جي سعادت کان مولڪي مسعود ڪر
 سر خرو دلپا ۾ ڪر ۽ عاقبت محمود ڪر
 ۴- غير کان ثروت ڏياري محو - حب - خویش ڪر
 تير - الفت سان مولڪي مجروح ۽ دلريش ڪر
 ۵- پنهانجي طاعت ۽ غلاميءَ ۾ مولڪي منظور ڪر
 مڪر عطا الس و محبت منهنجي وعيت دور ڪر
 ۶- سهو غفلت کي مٽائي ذوق - طاعت ڪر اصيب
 دور مولڪان ڪر شفاوت ۽ سعادت مڪر اصيب
 ۷- فقر جي عاليت ۾ مهديجو شان سلطاني رهي
 شادي و غم ۾ هميشه بدده پنهانجي رهي

هالا

هر طرح علم پر بي مثل ٿو هالا پنهنجي
سند چا هند چا دانا پر به يڪتا چئجي
گهرچ آغيار ڪڍي رشڪ کان تسليم نه ڪن
پوش منصف جي مگر علم جو دريا چئجي
هنرو حڪمت پر ٿيو غيرو پوران بيشڪ
باليهن بهر ادب، هرگز شعرا چئجي
اعت فيض ٿي مخدوم جي عالي درگاه
نور يزدان پر منور سا سراپا چئجي
مخزن گوهر اسرار اصوف اعليٰ
چشمه بزم سخن مجمع علما چئجي
شان شايدان پر عجب شهر اسان جو اڪثر
قابليت پر ٻلي منظر دنيا چئجي

۸- تن هر چيسين آه در باقي ؟ باقي در هر دم
مون كي رك نقش قدم هر سل لي تون ثابت قدم

۹- جلوه - كاذب فنا كريان مان پنهنجي آه سان
نقش - باطل كي مٿيان ضرب الا الله سان

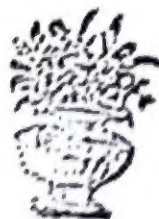
۱۰- نعمت - دنيا و دين سان مولكي كر تون بهره مند
حوصلو كر منهنجو عالي منهنجي خدمت كر بلند

۱۱- لذت تنهنجي لاء پاڙائي تُو عبدالهي "سلير"
شومع - اعمال کان آجنهنجي لي صالح سٿير

۱۲- بارها اوڻي ويو آ تابع - نفس - لشير
عفو كر ان جون خطائون تون ائين راتم رعبير

يا الاهي ! بحق پاڪ رسول

تذڪره از "سلير" ڪن مقبول

هي ڪتاب علي بخش محمد يوسف احمد زئي
آفتاب پرائنگ پريس ، صدر بازار مسجد آباد سنڌ ۾ ڇپيو
۽
قاضي عبدالهي سلير (هالا لوان) بهائي ٻڌو ڪيو.

تازه ڪلام

بس خاموش ڪي پوچهندي انسان ڪيترو
من ظاهر تي اڃان تون هوندي حيران ڪيترو
وٽ سنڀالي اقتضائي نفس لادان جو لنام
ڇرين اسپ هوس ڪي ڏيندين ميدان ڪيترو
دل هڪڙي لنڊڙي ڪشتي - موجزن درياءِ عشق
ن! رقابت جو اتي روڪيندين طوفان ڪيترو
- ليٽ رسوائِي ڪندو هيءُ عشق جانان عام ۾
نه! سانڍيندين سڄڻ جو سوز پنهان ڪيترو
- دشت غفلت ۾ وڃائي وات ويٺين راهرو!
پنهنجي منزل جو پڇائيندين تون نيشان ڪيترو
- دور آ مقصد جي منزل جنهنجي نامعلوم راه
بي سمر بنده! لتاڙيندين ايمان ڪيترو
- دل ڏني آهي تو اميد وفائي الغياب
دل ڏئي بي درد ڪي آهين پريشان ڪيترو

(س)

۴-۶-۱۹۴۴ع

پښتانه وون

مشموع	غلط	ت	مشموع
شمعائي	شعراء	۳	۳
آشنائي	آشنائي	۹	۱۱
لغو	لغو	۷	۱۲
الرفائي	الرفائي	۱۷	۲۲
سپهرين	سپهرين	۱۶	۲۴
سوقي	سوء	۱۸	۲۴
چله	چهره	۱	۲۷
چمل	چين	۵	۳۴
دوس	درس	۱۰	۳۵
ه شر	هن	۱	۳۶
صوفي	صرفي	۱۳	۳۶
لولاك	لوک	۱۷	۳۶
بم	بوت	۱۷	۴۸
بي	بيبي	۱۷	۶۵
مثال قاطل ذكر	مثال ذكر	۱	۶۶
پوچمندي ۽ هوډي	پوچمندي ۽ هوډي	۳ ۽ ۲	۷۷
دل جي هڪڙي	دل هڪڙي	۶	۷۷
پریشان	پریشان	۱۵	۷۷

تذکرہ شعراء ہالا

سید رفیع بیگ

8-10-22

STUDENTS UNIVERSITY LIBRARY

HYDERABAD

سید رفیع ہالائی